

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

EGLĖ ZUBRIŪTĖ

II kurso studentė

**BALTARUSIJOS REŽIMO FORMUOJAMO NARATYVO KISMAS,
ATSAKANT Į POLITINĘ KRIZĘ 2020 METAIS**

Magistro darbas

Darbo vadovas: dr. L. Jonavičius

Vilnius, 2022

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Baltarusijos režimo formuojamo naratyvo kismas, atsakant į politinę krizę 2020 metais“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame institute/universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

E. Zubriūtė
(v., pavardė)

.....
(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Zubriūtė E. *Baltarusijos režimo formuojamo naratyvo kismas, atsakant į politinę krizę 2020 metais*: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės magistro darbas/ VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas L. Jonavičius. – V., 2022. – 65 p.

Reikšminiai žodžiai: Aliaksandras Lukašenka, Baltarusija, Baltarusijos opozicija, Svetlana Cichanouskaja, Pavelas Latuška, Maryja Kalesnikava, Viktoras Babaryka, naratyvas, politinė krizė, Rusija.

Šiame darbe nagrinėjamas Baltarusijos režimo atsakas į 2020 metų politinę krizę. Pasirinktas atvejis analizuojamas pagal naratyvų teoriją ir naudojamas Philipp Mayring metodologinis modelis, kuriuo siekiama išsiaiškinti, kaip keitėsi Baltarusijos režimo naratyvas, siekiant pateisinti savo politiką prieš Baltarusijos opoziciją ir protestuotojus.

Darbe pagal naratyvų teoriją nagrinėjami Baltarusijos režimo ir šios šalies opozicijos naratyvai, jų pokyčiai politinių įvykių kontekste. Tiriama naratyvų pokyčių dinamika bei reikšmės; pateikiamos naujosios naratyvų formos ir nustatoma galimos jų reikšmės politinių įvykių kontekste.

Turinys

IVADAS	6
1. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų pokyčiai iki 2020 metų	12
1.1. Naratyvo kūrimas ir keitimas politikoje.....	12
1.2. Baltarusijos valstybiniai naratyvai iki 2014 metų.....	14
1.3. Nuo 2014 metų – „švelnioji baltarusifikacija“	17
1.3.1. Baltarusių kalbos klausimas.....	19
1.3.2. „Mes“ ir „jie“	20
1.3.3. Antisovietizacija	21
1.4. Opozicijos naratyvas iki 2020 metų.....	23
2. Baltarusijos režimo naratyvo pokyčiai 2020 metų politinės krizės akivaizdoje	26
2.1. Tyrimo metodologija.....	26
2.2. Baltarusijos režimo ir opozicijos formuojamas naratyvas nuo 2020 metų	28
2.2.1. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvo pokyčių persvarstymo prielaidos ...	28
2.2.2. Baltarusijos režimo naratyvo svarbiausios kategorijos.....	31
2.2.3. Baltarusijos opozicijos naratyvo svarbiausios kategorijos	39
2.3. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų pokyčių dinamika	44
2.3.1. Baltarusijos režimo naratyvo grįžimas į 1995 metus.....	44
2.3.2. „Naujosios Baltarusijos“ naratyvo naujumas.....	47
2.4. Baltarusijos režimo atsakas į opoziciją	48
IŠVADOS	51
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	53
Summary	64

IVADAS

Įvykiai Baltarusijoje 2020 metų vasarą pritraukė viso pasaulio dėmesį – prasidėję masiniai protestai dėl suklastotų prezidento rinkimų rezultatų ir revoliucinės nuotaikos buvo Vakarų pasaulio ir posovietinių valstybių dėmesio centre. Vakaruose kalbėta apie Baltarusijoje dar nematytą visuomenės palaikymą Baltarusijos opozicijai ir galimą ilgamečio šalies vadovo Aliksandro Lukašenkos valdymo pabaigą. Kartu reiktų pastebėti, kad jau anksčiau A. Lukašenka galėjo numatyti panašią visuomenės reakciją, nes Baltarusijoje pastaraisiais metais visuomenė vis labiau gręžėsi į Europą ir demokratines vertybes. Viktoro Shadurskio moksliniame darbe pateikti apklausos rezultatai rodo, kad daugiau baltarusių nei lietuvių labai didžiavosi Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste (LDK) – atitinkamai 62 proc. prieš 52 proc.¹. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad jau 2012 m. Baltarusijoje atliktos apklausos duomenimis daugiau žmonių būtų linkę jungtis prie Europos Sąjungos (44,1 proc.), nei prie Rusijos (36,2 proc.)².

2020 m. jausdamas realią kylančią grėsmę, A. Lukašenkos režimas ėmėsi griežtų priemonių prieš Baltarusijos opozicijos atstovus ir juos palaikančią visuomenės dalį – smurtas gatvėse prieš taikius protestuotojus, tūkstančiai žmonių buvo suimti. Baltarusijos prezidento rinkimuose dalyvavusi Sviatlana Cichanouskaja paliko šalį ir persikėlė gyventi į Lietuvą, kitas opozicionierius Pavelas Latuška apsigyveno Lenkijoje. Baltarusijos režimas siekdamas suvaldyti politinę krizę ne tik ėmėsi smurto ir represijų, bet aktyviai imta keisti naratyvus. Jie adaptuoti į palankesnius ir legitimizuojančius valdančiojo režimo represijas, o opozicijos veiksmus imta vadinti neteisėtais ir nukreiptais prieš valstybę.

Reikia pastebėti, kad Baltarusijos valstybės naratyvų tema ėmė populiarėti XXI a., tačiau lens.org duomenimis, daugiausiai tyrimų publikuota po Krymo aneksijos 2014 m. Krymo aneksija šiuose darbuose aptariama kaip lūžio taškas, privertęs Baltarusijos valdžią tobulinti ir keisti naudojamus naratyvus. Šiuose darbuose didžiausias dėmesys skiriamas Rusijos įtakai šių įvykių fone bei režimo veiksmams ir politikos pokyčiams^{3,4}. Po 2020 m. įvykusių prezidento rinkimų, ypač po jų sekusių protestų ir pasipriešinimo Baltarusijos režimui bangų, iškilus

---

¹ Victor Shadurski. „Belarusian National Identity, State Building and Regional Integration“. *Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration*, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013), 195.

² Sima Rukutienė. „Identity and the construction of Lithuania's foreign policy in the post Eu-Period“. *Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration*, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013), 176.

³ Aliaksei Kazharski, „Belarus' entry into international society. Between a small nation-state and big narratives“. *Memories of Empire and Entry into International Society*. (New York: Routledge, 2017), 16-37.

⁴ Jevgenijs Rjasčenko, *Belarus's National Narratives and Representation of the Grand Duchy of Lithuania*, 2014.

naujai opozicijai, Baltarusijos naratyvų pokyčių tema tampa ypač aktuali, siekiant geriau suprasti Baltarusijos vidaus politikos kovas tarp opozicijos ir valdančiojo elito bei režimo pastangas išsilaikyti valdžioje.

Pasak Jelenos Subotić, naratyvas yra pasakojimas su specifinėmis reikšmėmis, veikėjais ir siužeto linija⁵. Jis taip pat gali būti įvardijamas kaip socialinė struktūra, kurianti lūkesčius, interesus, elgesį, o taip pat ir galimybes veikti arba priešingai brėžia ribas, kurių negalima peržengti⁶. Politikoje specialieji naratyvai ypatingą tikslą – gali būti skirti legitimizuoti savo veiksmus, politiką arba priešingai, delegitimizuoti ją arba priešininkų politiką, veiksmus. Pasak R. Kamutavičiaus, sukurtas selektyvus naratyvas palaiko kolektyvinę tapatybę, kuri kuria visuomenėje solidarumo ryšius⁷. Taigi, norint geriau suprasti Baltarusijos vidaus įvykius, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip keičiamas valstybinis Baltarusijos režimo kuriamas naratyvas, kas jam turi didžiausią įtaką. 2020 m. kontekste svarbu atkreipti dėmesį ir į opozicijos vaidmenį bei svarbiausia – naratyvus.

Vyraujančius politinius Baltarusijos režimo naratyvus taip pat reikšminga tirti dėl to, kad, kaip jau minėta, jie yra kuriami selektyviai ir tikslingai, todėl atskleidžia valstybės tapatybę, istorijos interpretaciją ir situacijos supratimą, pagal kurią yra formuojamas politinis elgesys, kuris turi įtakos ryšiams su kitomis valstybėmis, organizacijomis, grupėmis. Čia ypač svarbu atkreipti dėmesį ir į opozicijos, kaip atsvaros režimui, naudotą naratyvą, kuris sukėlė grėsmę įsitvirtinusiame režime pasakojimui.

Remiantis perskaityta akademinė literatūra ir naratyvų teorija, kyla klausimas, kaip valdantysis režimas stengėsi legitimizuoti savo veiksmus, nukreiptus prieš protestuotojus bei opozicijos atstovus. **Dėl šios priežasties šiame darbe svarbu išsiaiškinti, kaip krizės metu buvo keičiamas valstybinis naratyvas ir kaip jis buvo naudojamas siekiant delegitimizuoti ir išstumti iš viešosios erdvės opozicinius judėjimus?** Atsakant į šiuos klausimus visų pirma svarbu apibrėžti, kad šio darbo autorė laikosi nuomonės, kad naratyvai gali būti keičiami ir yra kintantys. Anot J. Subotić, priklausomai nuo situacijos, naratyvų dalys gali būti aktyvuojamos ar deaktivuojamos tam, kad būtų geriau pasiekiamas specifinis politinis tikslas⁸. Dėl to šiuo darbu bus siekiama išsiaiškinti Baltarusijos režimo naratyvo reikšmę politinės krizės laikotarpiu, kaip jis kito ir buvo naudojamas opozicijos delegitimizavimui viešojoje erdvėje.

---

⁵ Jelena Subotić. „Narrative, Ontological Security, and Foreign Policy Change“. *Foreign Policy Analysis*. (Oxford: Oxford University Press, 2016), 610.

⁶ Subotić, „Narrative, Ontological Security, and Foreign Policy Change“, 613.

⁷ Rūstis Kamutavičius, „Lithuanian and Belarusian National Narratives. G. B. Vico's „Retrospective“. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки*, (2017), 610.

⁸ Kamutavičius, Kamutavičius, „Lithuanian and Belarusian National Narratives. G. B. Vico's „Retrospective“, 611.

Tad šiame darbe didelis dėmesys bus skiriamas išsiaiškinti, kokios naratyvo dalys buvo aktyvuotos ir deaktyvuotos, kaip tai buvo daroma valdančiojo režimo. Dėl to, kad Baltarusijos politinė krizė įvyko prieš dvejus metus, apie šiuos įvykius galima rasti tik pavienių mokslinių darbų, todėl ši tema yra aktuali ir papildo jau esantį ne tik Baltarusijos valstybinių naratyvų tyrimų lauką, bet kartu ir praplečia 2020 metų Baltarusijos įvykių tyrimų lauką ir pačią naratyvų tyrimų temą.

Akademinis sluoksnis Lietuvoje ir Rytų Europoje tiria ir nagrinėja įvairias su Baltarusijos politika, istorija ir ekonomika susijusias temas. Konkrečiai Lietuvoje galima matyti, kad daugiausiai dėmesio susilaukia temos apie bendrą valstybių LDK palikimą, Astravo atominės elektrinės problemą ir energetinę priklausomybę, Europos Sąjungos bei Rytų Partnerystės įtaką Baltarusijai ir Minsko santykių su Rusija klausimą. Lietuvoje galima išskirti Vilniaus universiteto (VU) Komunikacijos fakulteto daktaro Valiaus Venckūno disertaciją apie Baltarusijos ir Lietuvos tapatybių konfliktą „LDK paveldo dalybų naratyvai Lietuvos ir Baltarusijos politinėje komunikacijoje XXI a. pradžioje“. Taip pat verta atkreipti dėmesį į VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktoranto Juljan Jachovič darbą „Baltarusių tapatybės naratyvų konstravimas: baltarusių kalba“.

Nagrinėjant užsienio autorių darbus apie Baltarusijos valstybinius naratyvus, galima išskirti, kad didelė dalis jų nagrinėja istorinių naratyvų konstravimą ir pokyčius, ypač – švietimo procese, čia galima išskirti Jevgenijso Rjascenko, Annos Zadoros, Jameso Wertscho tyrimus. Galima pastebėti, kad ypač po 2014 metų išpopuliarėjo tyrimai apie „švelniosios baltarusifikacijos“ procesus^{9,10}.

Iki 2014 metų žvelgiant į Baltarusiją galima išskirti du skirtingus naratyvus. Baltarusijos režimo naratyvas pabrėžia kultūrinę ir simbolinę sovietinio periodo svarbą šiuolaikinei Baltarusijai¹¹, kitas naratyvas, kuris plėtojamas opozicijos, – Baltarusijos kaip europietiškos valstybės, kuri yra tiesioginė LDK įpėdinė ir tradicijų tęsėja¹². Abu minėti naratyvai skirtingais laikotarpiais buvo dominuojantys Baltarusijoje. LDK besiremiantis naratyvas buvo nuo 1991 metų iki 1994 m., o kai prezidentu tapo A. Lukašenka įsigalėjo prosovietinis naratyvas.¹³

---

⁹ Ivan Posokhin. „Soft Belatusization: (Re)building of Identity or “Border Reinforcement”?“ (2019), 57-78.

¹⁰ Piotr Rudkouski. „Soft Belarusianisation. The ideology of Belarus in the era of the Russian-Ukrainian conflict“ (2017).

¹¹ Rjascenko, *Belarus` s National Narratives and Representation of the Grand Duchy of Lithuania*, 20.

¹² Anna Zadora. „Textbook Narratives and Patriotism in Belarus“. *History Education and Conflict Transformation*, (Cham: Springer Nature, 2017), 257.

¹³ Natalia Mamul. „Narrative Templates of Post-Soviet Identity in Belarus“. *Polish Sociological Review*. (Varšuva: Polish Sociological Association, 2009), 231.

Po Krymo aneksijos A. Lukašenka ėmė pabrėžti baltarusių kalbos svarbą, Rusija viešoje erdvėje iš „mūsų“ tapo „jais“, o tai reiškia bandymą nutolti nuo Rusijos. Kartu ėmė nykti sovietiniai elementai, kas indikuoja, kad Baltarusijos režimo naratyvas ėmė sukti Vakarų linkme ir labiau susitelkė į Baltarusijos kaip autonomiškos valstybės puoselėjimą.

Minėti naratyvai ne tik nusako valstybės, tautos tapatybę, tačiau ir politikos pasirinkimus, pokyčius, tą teigia ir jau minėta naratyvų teorija. Anot J. Rjascenko, valdžia negali paveikti individo atminties, tačiau naratyvų pagalba galima sukurti kolektyvinę atmintį, šalies biografiją¹⁴, taip kuriant ir plėtojant reikšmes visuomeniniame gyvenime siekiama palankumo tam tikriems politiniams sprendimams ar kitiems pokyčiams. Būtent šių pasakojimų suvokimas gali padėti geriau suprasti Baltarusijos režimo ir opozicijos politiką bei galėtų padėti suvokti 2020 metų politinės krizės svarbą Baltarusijoje.

Čia verta paminėti vieną iš nedaugelio kol kas pasirodžiusių mokslinių darbų apie 2020 metų masinius protestus Baltarusijoje. Tatsiana Kulakevich savo darbe išskiria 2020 metais iškilusį kritišką A. Lukašenkai naratyvą, kuris, pasak autorės, privedė prie masinių protestų ir mobilizavo visuomenę, suteikė simbolius ir pagrindus priešintis režimui.¹⁵

Šaltinių ir tyrimų apie besikeičiančią Baltarusijos režimo politiką, dominuojantį naratyvą viešojoje erdvėje yra, ypač apžvelgiant tai 2014 metų Rusijos Krymo okupacijos kontekste, tačiau tyrimų, kurie apimtų ne tik Baltarusijos valstybinį, bet ir opozicijos naratyvus galima sakyti nėra, kai kuriuose darbuose apie tai tik užsimenama, tačiau ši tema plačiau neplėtojama. Taip pat dėl temos naujumo nėra plačiai ištirta 2020 metų politinės krizės Baltarusijoje, o ypač naratyvų tema, todėl šis darbas sieks užpildyti šį trūkumą. Taip pat šiame darbe atliktas tyrimas leis plačiau aptarti 2020 metų protestų Baltarusijoje įvykių kontekstą, priešpriešą bei veiksmų legitimizavimo procesą.

Darbo tikslai ir uždaviniai

Remiantis darbo problema yra formuluojamas pagrindinis darbo tikslas – ištyrus A. Lukašenkos režimo valstybinio naratyvo pokyčius nuo 2014 m. iki 2021 m., nustatyti naratyvo kaitą ir ryšį su veiksmais, siekiant suvaldyti 2020 metais kilusią politinę krizę.

Uždaviniai:

- Apibrėžti naratyvo sampratą ir jo analizės metodą;
- Apibrėžti 2014 metais prasidėjusius Baltarusijos valstybinio naratyvo pokyčius;

---

¹⁴Rudkouski, „Soft Belarusianisation. The ideology of Belarus in the era of the Russian-Ukrainian conflict“, 29.

¹⁵Tatsiana Kulakevich, „National Awakening in Belarus: Elite Ideology to ‘ Nation’ Practice“. *SAIS Review of International Affairs*. (John Hopkins University Press, 2020), 97.

- Išanalizuoti naratyvo kismą nuo 2020 m. sausio iki 2021 m. gruodžio mėn.;
- Apibrėžti ir pateikti Baltarusijos opozicijos veikėjų naudojamus naratyvus;
- Įvertinti A. Lukašenkos režimo naratyvų pokyčius nuo 2020 metų ir jų priešpriešą opozicijai.

Tyrimo objektas

Baltarusijos autokratinio lyderio Aliksandro Lukašenkos ir vienu ryškiausių Baltarusijos opozicijos atstovų – Sviatlanos Cichanouskajos, Maryjos Kalesnikavos, Pavelo Latuškos ir Viktoro Babarykos – kalbos, pasisakymai apie Baltarusiją. Toks tyrimo objektas pasirinktas kaip geriausiai atskleidžiantis kiekvienos pusės, asmens naudojamus naratyvus ir jų kismą, priklausomai nuo situacijos pokyčių. Opozicijos atstovai pasirinkti pagal jų aktualumą tiriamuoju laikotarpiu, nors anksčiau nė vienas iš jų nebuvo minėtas kaip priklausantis opozicijai, tačiau būtent šie asmenys nuo 2020 metų viešojoje erdvėje buvo matomi kaip aktyviausi režimo priešininkai.

Teorinės prielaidos ir metodologija

Teorinį darbo pagrindą sudarys akademinuose tyrimuose apžvelgiama ir nagrinėjama naratyvo sąvoka bei tyrimai apie naratyvo kaitą ir reikšmę valstybių vidaus ir užsienio politikoms. Kaip jau minėta, naratyvai daro įtaką pasaulio suvokimui bei dabarties ir ateities politinių žingsnių projektavimui. Pasak J. Subotić, naratyvai neegzistuoja atskirai, jie įsiterpia į kasdienes diskursus, retoriką ir egzistuoja tarpusavio ginčijamuose santykiuose¹⁶. Taigi galima teigti, kad naratyvai tampa svarbia politikos dalimi ir padeda pasiekti tam tikrų politinių ar kitų tikslų, praeities ar dabarties įvykių vertinimą. Taigi tai kartu lemia ir tai, kad naratyvais grindžiami ir politiniai pasirinkimai, o sprendimai, kurie nesuderinami su naratyvu, atmetami¹⁷.

Naratyvas sudarytas iš skirtingų, smulkesnių dalių, kurių deaktivavimas ar aktyvavimas pakeičia naratyvo nešamą idėją. Apie tai, kad naratyvai, priklausomai nuo situacijos, kinta kalba ir James V. Wertchas. Kismas nepakeičia pagrindinio naratyvo idėjos, tačiau keičia jo dalis¹⁸, visuomenė atpažįsta jau egzistuojantį naratyvą, tačiau dėl pasikeitimų pačiame naratyve ji pati ima keisti situacijos ir paties naratyvo supratimą.

Naratyvo svarba politiniame gyvenime ir visuomenėje – vieni iš svarbiausių aspektų šiame magistro darbe, nes per tai kuriama politinė realybė, įtvirtinamos vertybės, nuostatos ir kuriama tapatybė. Taigi apibendrinant galima teigti, kad pasikeitę politiniai sprendimai bei

¹⁶ Subotić, 614

¹⁷ Ibid, 612.

¹⁸ James Wertch, „The Narrative Organization of Collective Memory“. *Ethos: Journal of the Society of Psychological Anthropology*. (Berkeley: University of California Press, 2008), 124.

diskursas gali rodyti tai, kad atsirado pokyčių valstybiniame naratyve. Žinant tai galima nagrinėti, kaip Baltarusijos režimas išnaudojo ir keitė savo valstybinį naratyvą 2020 metais tam, kad delegitimizuotų opoziciją ir jų naratyvą.

Visų pirma, kaip jau minėta, bus nagrinėjamas valstybinio režimo naratyvo kismas. Pirmiausia, bus sisteminami jau egzistuojantys tyrimai, kurie nagrinėja Baltarusijos valstybinį naratyvą iki 2014 metų ir nuo 2014 metų iki 2019 metų. Tai bus daroma tam, kad būtų galima išskirti svarbias naratyvo dalis bei susisteminti tyrimuose išskiriamus Baltarusijos režimo propaguojamo naratyvo pokyčius. Kitoje dalyje bus nagrinėjami opozicijos naudojami naratyvai, išskiriamos svarbiausios jo dalys, kurios aktualios lyginant jį su Baltarusijos režimo plėtojamu naratyvu. Didžiausias dėmesys bus skiriamas politiniam diskursui, tačiau bus atkreipiamas dėmesys ir į visuomeninį diskursą. Susisteminti turimi duomenys leis atlikti tolimesnę analizę, kuri parodys Baltarusijos režimo ir opozicijos galimą naratyvo kismą, reaguojant į 2020 metų politinę krizę. Atlikus analizę bus vertinama, kokie reikšmingi pokyčiai matomi naratyve ir kodėl jie atsirado. Pabaigoje rezultatai bus aptariami 2020 metų demokratinių protestų ir tuo metu vykdytos politikos kontekste.

Laikotarpio nuo 2020 metų valstybinio naratyvo tyrimas bus atliekamas vykdant žiniasklaidos bei oficialių politinių ir valstybinių institucijų tekstinių šaltinių kokybinę turinio analizę, kuri bus konstruojama pagal Philipp Mayring metodologinį modelį. Analizės metu bus nagrinėjami naratyvai, kurie vyrauja svarbių politinių veikėjų (režimo ir opozicijos atstovų) kalbiniame diskurse, - interviu, kalbose, spaudos konferencijose, straipsniuose, platintuose pranešimuose. Reikia pabrėžti, kad tekstai kruopščiai atrinkti pagal atitinkamumo standartus – temas, kurios apima valstybingumą, Baltarusijos valstybinę politiką. Didžiausias dėmesys naratyvo tyrime bus skiriamas baltarusių kalbos, santykių su Rusija ir sovietinių bei opozicijai priskiriamų simbolių temoms, dėmesys bus skiriamas ir opozicijos vaidmeniui Baltarusijos režime.

Informacijos bus ieškoma Baltarusijos internetinėje žiniasklaidoje – BelTa (Baltarusijos valstybinė naujienų agentūra) ir „Naša Niva“ (vienas ilgiausiai veikiančių opozicijos žiniasklaidos portalų), - opozicijos atstovų „Telegram“ kanaluose bei Baltarusijos neteisėto prezidento A. Lukašenkos puslapyje. Atliekant tyrimą bus sisteminama surinkta medžiaga pagal nusistatytus kriterijus.

Darbo pabaigoje bus įvertinti A. Lukašenkos režimo naratyvo pokyčiai 2020 metais ir jo priešprieša opozicijos naratyvui, bei režimo pastangos delegitimizuoti opoziciją ir nuraminti, patraukti arba nutildyti opozicijos šalininkus.

1. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų pokyčiai iki 2020 metų

1.1. Naratyvo kūrimas ir keitimas politikoje

Naratyvai yra svarbi kiekvienos valstybės dalis, jie įprasmina egzistuojančias tapatybes ir pačią valstybę. Kaip teigia Molly Patterson ir Kristen Renwick Monroe, naratyvas iš esmės yra pasakojimas, kuris dažniau yra asocijuojamas su fikcija, bet naratyvas taip pat siejamas su būdais, kuriais sukonstruojamas pasaulis, kognityviai sujungiant skirtingus faktus tam, kad suvoktume tikrovę.¹⁹

Taigi, naratyvai daro įtaką pasaulio suvokimui bei dabarties ir ateities politinių žingsnių projektavimui. Pasak J. Subotić, naratyvai neegzistuoja atskirai, jie įsiterpia į kasdienes diskursus, retoriką ir egzistuoja tarpusavio ginčijamuose santykiuose.²⁰ Galima teigti, kad naratyvai veikia visuomenės politinės tikrovės suvokimą. Anot M. Patterson ir K. R. Monroe, tai savo ruožtu daro įtaką mūsų veiksams, reaguojant į politinius įvykius arba jų laukiant.²¹

M. Patterson ir K. R. Monroe išskiria keturias pagrindines naratyvo dedamąsias. Pirmoji – veikėjas, kuris veikia tam tikrame pasakojime. Kai naratyvas akcentuoja veikėjo veiksmus, tai suteikia supratimą, kaip skirtingi žmonės interpretuoja ir supranta informaciją, siekia savo tikslų²². Antra, naratyve atskleidžiamas kalbėtojo požiūris į egzistuojančius kanonus: kas teisinga, o kas ne, kas įprasta, kas ne²³. Tam svarbu naratyve matyti ne tik tai, kas yra teigiama, bet ir tai, kas nutylima. Trečia, naratyve svarbus nuoseklumas, tačiau pasakojime esančios istorijos gali būti ir fikcinės, nesusijusios su žmogui pažįstama realybe²⁴. Ketvirtoji sudedamoji – atsiskleidžianti naratyvo kūrėjo ir plėtotėjo perspektyva, požiūris į įvykius²⁵. Taigi, kuriamas naratyvas naudingas jo kūrėjui siekiant parodyti jo matomą, kuriamą realybę. Dėl šios priežasties naratyvai tampa svarbia politikos dalimi.

Kaip teigia J. Subotić, grupėms reikia supratimo, kas jie yra, kodėl jie yra kartu, ko siekia ir kokį tikslą turi grupė, taigi istorija suteikia stabilumą ir leidžia grupei toliau judėti pirmyn.²⁶ Naratyvai ne tik suteikia bendrumo jausmą, bet gali ir mobilizuoti, sukurti ir plėtoti tam tikras

---

¹⁹ Molly Patterson, Kristen Renwick Monroe, „Narrative in Political Science“. *Annual Reviews* (Cambridge University Press, 1992), 315.

²⁰ Subotić, 610.

²¹ Patterson, Monroe, „Narrative in Political Science“, 316.

²² Ibid, 316.

²³ Ibid, 316.

²⁴ Ibid, 316.

²⁵ Ibid, 316.

²⁶ Subotić, 612.

bendras vertybes ir suteikti solidarumo, priklausymo grupei jausmą²⁷. Dėl šios priežasties, pasak Janet Hart, politiniai lyderiai manipuliuoja mobilizuojančiais naratyvais bei juos transformuoja, kad pritrauktų šalininkus, kurie turėtų eiti norima kryptimi.²⁸ Taigi galima teigti, kad naratyvai tampa svarbia politikos dalimi ir padeda pasiekti tam tikrų politinių ar kitų tikslų, leidžia paveikti praeities ar dabarties įvykių vertinimus.

J. Subotić pabrėžia, kad valstybės naratyvai turi būti suderinti tam, kad taptų socialiai galingi, tačiau net labiausiai dominuojantys naratyvai turi prieštaravimų, kuriuos gali išnaudoti oponentai²⁹. Be to, patys naratyvai yra daugiasluksniai, juos sudaro skirtingi elementai, o tai, pasak J. Subotić, leidžia politiniame veikėjams aktyvuoti tik dalį naratyvo elementų, o kitą dalį – deaktyvuoti³⁰. Taigi, taip galima priimti politinius sprendimus ir kartu padaryti juos priimtinius, suprantamus visuomenei. Tokie pokyčiai geriausiai atsiskleidžia politinių lyderių retorikoje, kuria siekiama pateisinti, įtvirtinti pokyčius. Apie tai, kad naratyvai, priklausomai nuo situacijos, kinta, kalba ir J. V. Wertchas. Jis išskiria du naratyvų šablonus – specifinius ir schematinius. Specifiniai naratyvais jis vadina tuos pasakojimus, kurie susiję su tam tikrais įvykiais.³¹ Tai dažniausiai labai reikšmingi įvykiai, kurie dažniausiai yra atsitikę praeityje ir yra svarbūs tam tikrai žmonių grupei. Antrasis – schematinis naratyvų šablonas, kuris išskirtinis tuo, kad jis turi tam tikrus atpažįstamus konstruktus, o ne specifinius įvykius ar veikėjus.³² Taigi, tai yra lankstesnis naratyvas, kuris leidžia kurti jo replikas ir naudoti jas skirtingose situacijose žinant, kad jos bus atpažintos, suprastos.

Pasak J. V. Wercho, kismas nepakeičia naratyvo idėjos, tačiau dėl pasikeitimų jame visuomenė pati ima keisti situacijos ir paties naratyvo supratimą³³. Apie politikų strateginę manipuliaciją kognityviu rėminimu tam, kad pasiektų savo tikslų, rašė ir Rodger A. Payne. Jis savo tyrime nagrinėjo konstruktyvistų prielaidas, kad bendros idėjos ir žinios yra svarbios tarptautinės realybės kūrimo procese.³⁴ Jis nurodo, kad veikėjai yra labiau linkę priimti pokyčius, naują informaciją, jei ji panaši į jau anksčiau priimtinomis tapusias idėjas.³⁵ Tačiau pabrėžiama, kad naujoves visuomenė būtinai priims, ji gali pasirinkti priešingas idėjas.³⁶ Šiuo

---

²⁷Ibid, 612

²⁸Janet Hart, „Cracking the Code: Narrative and Political Mobilization in the Greek Resistance“, *Social Science History*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), 637.

²⁹Subotić, 611

³⁰Ibid, 611

³¹Wertsch, 122

³²Ibid, 123.

³³Ibid, 124.

³⁴Rodger A. Payne. „Persuasion, Frames and Norm Construction“, *European Journal of International Relations*, (2001), 37.

³⁵Rodger, „Persuasion, Frames and Norm Construction“, 43.

³⁶Rodger, 45.

atveju J. Subotić, laikosi nuomonės, kad R. A. Payne kognityvinis rėminimas yra tas pats naratyvas³⁷, kadangi jis atitinka jau anksčiau aptartus naratyvo požymius bei galimus būdus juo manipuluoti.

J. Subotić, atkreipdama dėmesį, kad krizės metu autobiografinis naratyvas gali iš esmės likti toks pats, bet priimti sprendimai, pokyčiai gali būti aiškinami per naratyvą, ypač aktyvuojant jo tam tikrus elementus ir deaktyvuojant kitus³⁸.

Naratyvas ir jo elementų pokyčiai politikoje – vienas iš svarbiausių aspektų šiame magistro darbe, nes taip kuriama nauja politinė realybė. Dar svarbiau tai, kad jau naratyve egzistuojančiais elementais siekiama paaiškinti, įtvirtinti naujus politinius sprendimus, o valdantysis elitas gali manipuluoti naratyvu, siekiant legitimizuoti savo veiksmus, sprendimus.

1.2. Baltarusijos valstybiniai naratyvai iki 2014 metų

Kad vėliau būtų galima nustatyti Baltarusijos režimo naratyvų pokyčius, reikia aptarti, kokie naratyvai vyravo iki 2014 metų. Tai leis geriau suprasti Baltarusijos valstybingumo pradžią bei kuriamos šiuolaikinės Baltarusijos vertybinius, politinius bei tapatybinius pamatus.

Baltarusijoje iki 2014 metų vyravusių naratyvų tyrimų rezultatai išsiskiria. Vieni autoriai teigia, kad šiuo laikotarpiu galima išskirti du naratyvus – rusiškąjį (ar slaviškąjį) bei LDK istorija besiremiantį. Kiti teigia, kad po 2000 metų atsirado Baltarusijos nacionalistinis naratyvas, kuris savyje sutalpino tiek rusiškąjį, tiek LDK naratyvą.

Kaip teigiama, abu minėti naratyvai skirtingais laikotarpiais buvo dominuojantys Baltarusijoje. LDK besiremiantis naratyvas, kaip pagrindinis šalies naratyvas, buvo nuo SSRS iširimo iki 1994 m., kai prezidentu tapo A. Lukašenka. A. Zadorova atkreipia dėmesį, kad minėtu laikotarpiu naratyvas buvo kuriamas ant LDK istorinių pamatų³⁹. LDK egzistavimo laikotarpis, pasak vyravusio pasakojimo, buvo auksinis Baltarusijos metas.

Prosovietinis naratyvas, anot N. Mamul, įsigalėjo nuo 1994 m. ir buvo skirtas parodyti Rusijos viršenybę prieš Baltarusiją⁴⁰. Kaip pastebi daugelis šį laikotarpį tiriančių mokslininkų, šis naratyvas neigia Baltarusijos istoriją iki SSRS susikūrimo – tai reiškia, kad visiškai neminima LDK ir ATR istorijos dalis, anuliuojamas ir trumpas nepriklausomybės laikotarpis. Naratyvas kuriamas pasitelkiant ryškius sovietinius mitus, tokius kaip Rusijos išvaduootojos, kuri gelbėjo Baltarusiją nuo nacių, kurie, kaip pažymima, nužudė kas trečią Baltarusijos

---

³⁷Subotić, 611.

³⁸Ibid, 614.

³⁹Zadora, „Textbook Narratives and Patriotism in Belarus“, 261.

⁴⁰Mamul, „Narrative Templates of Post-Soviet Identity in Belarus“, 231.

gyventoją. Anot N. Mamul, Baltarusijoje šis mitas perdirbamas ir pateikiamas taip, tarsi Rusija kartu su Baltarusijos pagalba vadavo pasaulį nuo fašistų⁴¹. N. Mamul kritiškai žvelgia į šį įsigalėjusį naratyvą ir tvirtina, kad jo pagalba sovietinė tapatybė baltarusiams nebuvo primesta prie jau egzistuojančios tapatybės, bet ji buvo sukurta baltarusiškos tapatybės vietoje⁴². Taigi, Baltarusija išliko artima Rusijai, pasitelkiant jau aptartą naratyvą.

Tačiau šis pasakojimas nebuvo vienintelis, kuris formavosi Baltarusijoje. Anot J. Rjascenko ir R. Buhr, jau 2007 metais mokslininkas Grigory Ioffe išskyrė 3 egzistuojančius Baltarusijos nacionalizmo modelius – natyvistinį, prorusiškąjį ir „Creole“. Nativistinis ir prorusiškasis atitinka jau aptartus naratyvus. Nativistiniame dominuoja istoriniai LDK ir ATR pasakojimai, dėmesys skiriamas atskyrimui nuo slaviškojo pasaulio (plačiau jis bus aptariamas 1.4 poskyryje). Prorusiškasis naratyvas atitinka jau anksčiau aptartus aspektus, išskiriami Sovietų Sąjungos kaip nugalėtojos ir išvaduotojos mitai.

Pasak R. Buhr, „Creole“ nacionalizmas pasiūlė „naują“ valstybinį pasakojimą, kuriame susilieja sovietinis/imperinis ir LDK naratyvai.⁴³ Kaip savo darbe pastebėjo A. Zadora, dominuojantis sovietinis/rusiškasis naratyvas neleido legitimizuoti Baltarusijos egzistavimo, todėl valdančiajam režimui buvo reikalingas naratyvas, kuris patvirtintų atskiros tautos ir valstybės egzistenciją, o kartu leistų ir nenutolti nuo sovietinio naratyvo, kuris jungia Baltarusiją su Rusija. Patobulintas naratyvas turėjo kelti priklausymo bendrai tautai jausmus, legitimizuoti Baltarusijos kaip valstybės egzistenciją, kartu priartinti Baltarusiją prie globalios sistemos⁴⁴. Tačiau nors valstybinis pasakojimas ir atsirado, tačiau valdantysis režimas jo iš karto neperkėlė į oficialią savo retoriką.

Minėti naratyvai ne tik nusako kuriamas valstybės, tautos tapatybes, tačiau kartu nusako ir politinius pasirinkimus, politinius ir kultūrinius pokyčius. Anot J. Rjascenko, valdžia negali paveikti individo atminties, tačiau naratyvų pagalba galima sukurti kolektyvinę atmintį, šalies biografiją⁴⁵, taip kuriant ir plėtojant reikšmes visuomeniniame gyvenime siekiama palankumo tam tikriems politiniams sprendimams ar kitiems pokyčiams. Pavyzdžiui, R. Buhr savo darbe pastebi, kad Baltarusijoje plėtojant sovietinį naratyvą, artimiausia šalimi politiškai ir ekonomiškai buvo laikoma Rusija⁴⁶. Pasak N. Mamul, tokiu naratyvu ne tik įtvirtinimas

---

⁴¹ Mamul, 233.

⁴² Ibid, 236.

⁴³ Renee Buhr, Marharyta Fabrykant, Regina Jasiulevičienė. „Theoretical approacher to national identity“. *Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration*. (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013), 36.

⁴⁴ Zadora, 271.

⁴⁵ Rudkouski, 29.

⁴⁶ Buhr, Fabrykant, Jasiulevičienė, „Theoretical approacher to national identity“, 35.

Rusijos pranašumas prieš Baltarusiją, bet kartu ir kultūrinė hegemonija ir lingvistinis imperializmas⁴⁷. Rusijos dominavimas tokio naratyvo vyravimo metu atsispindi ir statistikoje, jei Rusijos ir Baltarusijos prekyba 1993 m. siekė 43 proc., tai 2001 m. siekė jau 60 proc., tačiau nuo 2010 m., pasak Alenos Dastankos, pastebimas lūžis, kai šis procentas mažėja, o vis daugiau dėmesio Baltarusija ima skirti ekonominiam bendradarbiavimui su Europos Sąjunga⁴⁸.

Taigi, nors aptartuose tyrimuose matomas lūžis, tačiau jis nebuvo toks, kuris leistų stipriau nutolti nuo Rusijos ar jos politikos, o labiau leido naudotis galimybėmis, kurios susidaro priartinant save prie Europos šalių. Tai galima sieti ir su Europos Sąjungos Rytų Partneryste, kuri prasidėjo 2009 m. ir kuriai priklausė Baltarusija kaip viena iš buvusių sovietinių valstybių. Kita svarbi sritis, kurioje matomi besikeičiančio valstybinio naratyvo ženklai, – švietimas. Baltarusijoje naudojamuose valstybiniuose vadovėliuose nuo 2010 m. nebeliko slavų vienybės idėjos⁴⁹, kuri yra svarbi prorusiškojo naratyvo dalis. Tai rodo, kad buvo atmestas vienas iš svarbiausių naratyve buvusių mitų. Tačiau reikia pabrėžti, kad visuomenėje ši idėja nebuvo išstumta iš viešojo diskurso ir išliko aktyvi.

Susisteminius aptartų tyrimų medžiagą galima išskirti, kad iki 2014 m. viešojoje erdvėje baltarusio tapatybė buvo artima Rusijos ortodoksiškajai civilizacijai, o naratyvas išliko prosovietinis, jį padėjo plėtoti pagrindiniai Baltarusijos ideologai Levas Krishtopovich, Vladimir Melnik and Cheslav Kirviel⁵⁰. Galima išskirti tris ryškiausiai matomas naratyvų kategorijas, kurios susijusios su santykių su Rusija išlaikymu ir artimumu šiai valstybei (žr. 1 lentelė). Nors yra duomenų, kad matomi daliniai pokyčiai, tačiau ir patys autoriai teigia, kad jie nebuvo plačiai naudojami ir kardinaliai situacijos neitė.

1 lentelė 1994-2014 m. dominavę Baltarusijos režimo naratyvai. Šaltinis sudarytas autorės.

Svarbiausias naratyvo požymis	Dominuojančios kategorijos
- Prosovietinis	- Sovietinės praeities propagavimas - Rusų kalbos viršenybė - Slavų vienybė

⁴⁷ Mamul, 233.

⁴⁸ Alena Dastanka. „Multilateralism In Foreign Policy Of Belarus: European And Eurasian Dimension“. *Regional formation and Development Studies*. (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2015), 22.

⁴⁹ Rudkouski, 2.

⁵⁰ Ibid, 2.

1.3. Nuo 2014 metų – „švelnioji baltarusifikacija“

Tam, kad būtų įmanoma pamatyti naratyvo pokyčius 2020 m. svarbu aptarti Baltarusijos režimo naratyvų tyrimuose aptariamą lūžį 2014 m. Tai svarbus pokytis, kurio metu prasidėjo „švelnioji baltarusifikacija“ ir imtas plėtoti naratyvas, kuriame svarbu tautinės valstybės istoriniu pagrindu tapo LDK ir ATR. LDK naratyvas siejamas su išskirtinėmis vertybėmis – demokratija, etniškumu, solidarumu, - kartu svarbus tampa ryšys su Europa⁵¹. Per LDK naratyvą Baltarusija galėjo save priskirti prie Europos, valstybių.

Taigi, pokyčius nulėmė Ukrainoje vykusi revoliucija, kurios metu protestuotojai reikalavo valdžios pokyčių, kurie leistų Ukrainai savo politinius sprendimus ir ateitį sieti su Europa. Tuometis prorusiškas Ukrainos prezidentas Viktoras Janukovyčius pasitraukė į Rusiją. Šalyje vykstant revoliucijai, Rusijos Dūma kovo 1 dieną patenkino Rusijos prezidento Vladimiro Putino prašymą įvesti karių į Ukrainos Pietus, Krymą. Krymas tų pačių metų kovo 16 dieną surengė referendumą, kuris laikomas neteisėtu, jo metu, anot Kremliaus, 96 proc. dalyvavusiųjų pasisakė, kad Krymas turi tapti Rusijos dalimi.⁵² Rytų Ukrainoje taip pat kilo karas, kur Rusijos remiami ir vadovaujami separatistai pareiškė siekį Luhansko ir Donecko regionus atskirti nuo Ukrainos.

Pokyčiai ir tiesioginis karinis Rusijos įsikišimas į posovietinę valstybę įvardijami kaip lūžio taškas kitų posovietinių valstybių politikoje ir iškilo tolimesnių ryšių palaikymo su Rusija klausimas. Išskiriama, kad po šių įvykių Baltarusija, kuri buvo viena iš labiausiai Rusijai palankių posovietinių valstybių, atsidūrė sudėtingoje padėtyje. Anot I. Pasokhino, Baltarusijai kilo dilema: iš vienos pusės jie turėjo stiprinti savo suverenios valstybės poziciją, iš kitos – jie turėjo kovoti su ilgalaikę ir stiprią rusifikaciją tiek iš išorės, tiek iš vidaus, dėl kurios Baltarusijoje vyravo „išplaukusi“ nacionalinė tapatybė.⁵³ Literatūroje vyrauja teiginiai, kad baltarusiška tapatybė yra suskaldyta, hibridinė, represuota ar net neegzistuojanti^{54,55} dėl jau aukščiau išvardintų priežasčių, susijusių su politiniais ir valstybinio politinio elito naratyvo pokyčiais.

Igoris Bobkovas išskiria, kad sudėtingam baltarusiškos tapatybės formavimuisi įtakos turi buvimas „pasienyje“. Buvimas „pasienyje“ rodo ne tik atsiskyrimą, tačiau ir ryšį su tuo,

---

⁵¹ Eglė Kasulytė-Alliks. „Discursive construction of Lithuania’s „others“: the case of Belarus“. *Nationalities Papers. The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 6.

⁵² „Adress by President of the Russian Federation“, Официальный интернет-портал Президента Республики России, žiūrėta 2022 m. kovo 15, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>.

⁵³ Posokhin, *Soft Belarusization: (Re)building of Identity*, 58.

⁵⁴ Posokhin, 61.

⁵⁵ Grigory Ioffe. „Culture Wars, Soul-Searching“ and Belarusian Identity“. *East European Politics An Societies*. (Sage Journals, 2007), 351.

kas yra kitoje sienos pusėje. Taigi dėl istorinio konteksto ir to nulemtu buvimo pasienyje I. Bobkovas baltarusių tapatybę vadina represuota, taip pabrėždamas jos priklausomybę nuo „pasienio“ (fizinio ir kultūrinio) egzistavimo ir už sienos esančių valstybių politikos⁵⁶.

Iš Rusijos perspektyvos, pasienis yra sąlyginis, kadangi Rusijos politika peržengia šią sieną, todėl po Krymo aneksijos šios įtakos sferos egzistavimas tapo dar labiau apčiuopiamas ir grėsmingas Baltarusijai, todėl, anot I. Pasokhino, Minsko režimo valstybiniame ir baltarusių politinio elito diskurse įvyko poslinkiai⁵⁷. Baltarusijos opozicijos atstovas, apžvalgininkas Vadimas Možeiko 2018 metais tikino, kad po Krymo Baltarusijos valdantieji suvokė riziką nepilnai susiformavusios nacionalinės tapatybės, o kartu suprato ir ekonominės, politinės, kultūrinės, socialinės priklausomybės nuo Rusijos grėsmes⁵⁸.

Kita svarbi priežastis, lėmusi Baltarusijos tolimą nuo Rusijos, – ekonomika. Prieš 2014 metų vykdymo apklausoje 71 proc. apklaustųjų Baltarusijos gyventojų pasisakė už tai, kad Baltarusija turėtų būti suvereni valstybė ir tik 12 proc. pasisakė už susijungimą su Rusija⁵⁹, tačiau G. Ioffe teigia, kad baltarusių ištikimybė Baltarusijos valstybingumui yra menka ir jau kitoje 2003 metais vykdymo apklausoje net 65 proc. apklaustų Baltarusijos gyventojų teigė, kad ekonominė pažanga yra svarbiausia nei nepriklausomybė (25 proc.)⁶⁰. Taigi, ekonominiai klausimai Baltarusijoje užima labai svarbią vietą. Rusija nuo 2014 metų ėmė vykdyti agresyvesnę ir ne tokią dosnią Baltarusijos atžvilgiu politiką. S. De Vogel pabrėžia, kad dėl Rusijai imtų taikyti sankcijų, ėmė stipriai blogėti Baltarusijos rublio kursas⁶¹. Blogėjant ekonominei situacijai dėl Rusijos, Baltarusijos valdantieji buvo priversti ieškoti būdų gerinti situaciją, todėl šalis ėmėsi tolumo nuo Rusijos strategijos įvairiose srityse, o tai darė įtaką ir valstybinio elito plėtojamo naratyvo kismui.

2015 metais A. Lukašenka pokalbio su žiniasklaidos atstovais metu paminėjo sąvoką „švelnioji baltarusifikacija“, jis teigė, kad „kai ką Rusijoje netenkina „švelnioji baltarusifikacija“. O Rusijoje yra įprasta naudoti tokius terminus kaip „rusų pasaulis“, „minkštoji galia“. Mes skatiname „švelniąją baltarusifikaciją“⁶².

---

⁵⁶ Игорь Бобков, „Этика пограничья: транскультурность как белорусский опыт“. *Перекрестки*, p. 128-130.

⁵⁷ Posokhin, 63.

⁵⁸ Вадим Можейко, „Мягкая белорусизация. Как Минск стремится обособиться от Москвы“. *Republic*, žiūrėta 2022 m. kovo 23 d., <https://republic.ru/posts/90298>.

⁵⁹ Ioffe, „Culture Wars, Soul Searching and Belarusian Identity“, 352.

⁶⁰ Ioffe, 352.

⁶¹ Sasha de Vogel. „Anti-opposition crackdowns and protest: the case of Belarus, 2000-2019“. *Post-Soviet Affairs*. (Routledge, 2022), 6.

⁶² Vadim Mojeiko, „Soft Belarusization: A New Shift in Lukashenka`s Domestic Policy?“. *Belraus Digest*. 2015, žiūrėta 2022 m. kovo 24 d., <https://belarusdigest.com/story/soft-belarusization-a-new-shift-in-lukashenkas-domestic-policy/>.

Reikia pabrėžti, kad nors ir buvo skatinama „švelnioji baltarusifikacija“, tačiau valdančiojo elito naratyvas išliko dvipolis – tiek su rusiškais, tiek su baltarusiškais (vakarietiškais, LDK) dėmenimis. 2014 metų kalboje A. Lukašenka teigė, kad išlieka svarbūs tiek rusiški, tiek baltarusiški simboliai, tik rusiškoji naratyvo dalimi naudojamosi remiantis racionalumais, praktiškumu, o baltarusiškajai naratyvo daliai suteikiama didesnė svarba⁶³.

Baltarusiškosios naratyvo dalies dominavimas buvo pabrėžiamas ir 2019 metais „Baltarusijos Respublikos informacinio saugumo pagrindų“ projekte, kur teigiama, kad tinkamas ir visapusiškas baltarusiškos visuomenės vystymas veikia kaip valstybės humanitarinio saugumo garantas⁶⁴. Valdančiojo elito atstovai pabrėžė, kad tokia pozicija nereiškia, kad Baltarusija atsisuka į Vakarų ir nesisuka nuo Rusijos, kai kurie politikai neigė „švelniąją baltarusifikaciją“, tačiau neneigė, kad vis dažniau atsigręžiama į baltarusiškumą⁶⁵.

Taigi, nors valstybiniame naratyve neatmetamas rusiškasis ar sovietinis dėmuo, tačiau naudojantis literatūra galima išskirti tris „švelniosios baltarusifikacijos“ kryptis, kurios atsispindi ir valstybinio politinio elito naratyvo pokyčiuose, – kalba, nutolimas nuo Rusijos, Baltarusijos tautiniai elementai.

1.3.1. Baltarusių kalbos klausimas

2014 metais vienas iš ryškiausių pokyčių buvo baltarusių kalbos klausimas, kurį pabrėžė A. Lukašenka savo pasisakymuose ir veiksmuose. Tais pačiais metais per Nepriklausomybės dieną A. Lukašenka savo kalbą renginyje pasakė baltarusių kalba. Anot J. Jachovič, šis įvykis neturėjo precedentų ir A. Lukašenka jau kelis mėnesius iki šio pranešimo pradėjo formuoti naujų naratyvų grupę, kurioje baltarusių kalba – svarbus paveldas ir viena iš baltarusių tautos ypatybių.⁶⁶ Buvusią prastą baltarusių kalbos padėtį prieš 2014 metus iliustruoja 2005 metų apklausa, kurioje tik 1,5 proc. suaugusių Minsko gyventojų teigė, kad namuose vartoja baltarusių kalbą, o 83,3 proc. atsakė, kad jie naudoja rusų kalbą⁶⁷. Tai rodo, kad pokytis buvo būtinas, norint įvesti baltarusių kalbą į viešąjį diskursą.

A. Lukašenka minėtoje kalboje pabrėžė, kad baltarusių kalba labai svarbi baltarusio tapatybei ir ją sutvirtina, išskiria, nors anksčiau baltarusių kalba buvo siejama su opozicija⁶⁸, o

---

⁶³ Posokhin, 66.

⁶⁴ „Baltarusijos Respublikos informacinio saugumo pagrindų“ projektas, žiūrėta 2022 m. kovo 11 d. <https://bit.ly/3sELguB>.

⁶⁵ Posokhin, 67.

⁶⁶ Juljan Jachovič, „Baltarusių tapatybės naratyvų konstravimas: baltarusių kalba“. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*. (Vilnius: Generolo Jono Žemaičio karo akademija, 2019), 253.

⁶⁷ Ioffe, 351.

⁶⁸ Posokhin, 66

tai reiškia – su priešininkais. J. Jachovič tyrimas rodo, kad baltarusių kalbą viešumoje ėmė naudoti ir kiti valdžios atstovai - tuometis premjeras Sergejus Rumas, premjero pavaduotojas Michail Rusy, sporto ministras Sergejus Kovalčukas, informacijos ministrė Lilija Ananič ir kiti.⁶⁹ Jie kalbėjo čia kalba skatindami plėtoti baltarusio tapatybės išskirtinumą, tačiau nereikėtų teigti, kad baltarusių kalba tapo dominuojančia ar išstūmė apskritai rusų kalbą. Abi kalbos kartu egzistuoja, lygiagrečiai, tačiau baltarusių kalbai suteikiama viršenybė, kuri iki 2014 metų nebuvo pabrėžiama.

A. Lukašenkos vartota baltarusių kalba išliko Rusijos įtakoje, tai rodo kalbos skirtumai, pavyzdžiui, iki 1939 metų dabartinė Baltarusijos sostinė baltarusių kalboje buvo vadinama Minsk, tik vėliau imtas naudoti rusiškas variantas, kuris išliko baltarusių vartojamoje šių dienų kalboje, - Minskas⁷⁰. Dabartinėje baltarusių kalboje ir daugiau vietovardžių yra rusiški, taip pat į kalbą atėjo nauji rusiškos kilmės žodžiai. Ir nors pats A. Lukašenka skatino vartoti baltarusių kalbą, tačiau dvikalbės tautos naratyvas nebuvo šalinamas iš viešojo diskurso ir, anot J. Jachovič, baltarusių kalbos diskursas dažniausiai aptariamas kalbant apie tris temas – Rusiją, vertybes ir teritorinį vientisumą⁷¹.

1.3.2. „Mes“ ir „jie“

Kalba svarbus įrankis distancijos nuo rusų tautos kūrimui. Distancijos kūrimas viešojoje erdvėje buvo matomas ir A. Lukašenkos kalbose. 2014 metais A. Lukašenka Krymo aneksiją įvardijo kaip blogą precedentą⁷². Tokie A. Lukašenkos teiginiai buvo tęstinis veiksmas – 2014 metų spalio 3 d. „Euronews TV“ duotame interviu A. Lukašenka teigė, kad teiginiai, kad Krymas yra ne Ukrainos dalis, yra neteisingi. Anot P. Rudkouski, tokie šalies prezidento teiginiai turėjo būti ženklas Baltarusijos ideologams keisti kryptį ir žodžių junginys „rusiškas pasaulis“ įgijo neigiamą reikšmę⁷³. Baltarusijos valdžios naudojama kalba rodo, kad jie per kuriamą atstumą nebenorėjo toliau sietis su „rusiškuoju pasauliu“, arba kitaip būti priskirti vienai grupei („mes“), o stengėsi išryškinti skirtumus ir Rusija bei rusai tapo „jais“.

Taip pat Baltarusijos oficialioji valdžia didesnę dėmesį ėmė skirti užsienyje esančiai baltarusių diasporai, tam Baltarusijos parlamentas priėmė rezoliuciją „dėl baltarusių

---

⁶⁹ Jachovič. 254

⁷⁰ Simon Lewis. „The „Partisan Republic“: Colonial Myths and Memory Wars in Belarus“, *War and Memory in Russia, Ukraine and Belarus*. (Palgrave Macmillan, 2017), 390.

⁷¹ Jachovič, 260

⁷² „Belarusian Prezident Says Crimean Annexation 'Bad Precedent'“, *Radio Free Europe/Radio Liberty*, žiūrėta 2022 m. kovo 27 d., <https://www.rferl.org/a/belarus-lukashenka-crimea-precedent/25306914.html>.

⁷³ Rudkouski, 3-4

užsienyje“, kurioje užkoduota ir ideologinė žinia, kuria siekiama sukurti baltarusių bendruomenę, kuri nebūtų vienijama tik teritorijos, tačiau ir kultūros, bendros istorijos. Kaip teigia P. Rudkouskis, tai galima laikyti svarbiu pokyčiu, siekiant vienyti ir kurti tautinį identitetą⁷⁴.

1.3.3. Antisovietizacija

Ši kategorija labiausiai pastebima per simbolius bei pasikeitusį požiūrį į juos. Tai apima ne tik tautinę simboliką, bet ir švenčių, istorijos plotmę, kurioje buvo siekiama mažinti Rusijos įtaką. Imta populiarinti tautinius rūbus, o ypač vadinamąjį „vyšavankos“ siuvinį, kuris priskiriamas Ukrainai ir Baltarusijai. P. Rudkouskis tai išskiria kaip vieną iš svarbiausių nesovietinių kultūrinių atributų.

Po A. Lukašenkos išrinkimo 1995 metais buvo surengtas referendumas, kuriame baltą ir raudoną vėliavą bei „pahonią“ (vytį) pakeitė į raudoną ir žalią vėliava su Baltarusijos Sovietų Socialistinės Respublikos simboliais. Taip pat nacionalinė nepriklausomybės diena buvo perkelta iš liepos 27 dienos (kai 1990 metais Baltarusija paskelbė nepriklausomybę nuo SSRS) į liepos 3 dieną, kai 1944 metais Raudonoji armija išstūmė iš Minsko Vokietijos pajėgas. Aleksej Kazharski pažymi, kad tai rodo, jog Baltarusija stengėsi save šiek tiek nutolinti nuo Rusijos, bet kartu ir suartinti tautų patirtis.⁷⁵ Tačiau rimti pokyčiai ryškėti po 2014 metų, nors „pahonia“ bei balta ir raudona vėliava viešai buvo draudžiamos, tačiau 2017 metų vasarą Baltarusijos liberalų demokratų partija išplatino pareiškimą, kuriame skatino įteisinti šiuos simbolius kaip turinčius istorinę ir kultūrinę reikšmę. P. Rudkouski tai pabrėžia kaip svarbų žingsnį, nes būtent ši partija yra „sisteminė opozicija“ ir padeda valdančiajam režimui imituoti demokratinius procesus, o kartu tokį žingsnį galima laikyti bandymu ruošti visuomenę galimam šių simbolių legalizavimui viešojoje erdvėje⁷⁶.

Kaip jau minėta, Baltarusijos oficialusis naratyvas po 2014 metų neatsisakė sovietinių elementų. P. Rudkouski teigia, kad į baltarusiškąjį diskursą tiesiog buvo priimti nesovietiniai ideologiniai elementai⁷⁷. Ypač istorinėje valstybingumo plotmėje buvo galima matyti didžiausią pokytį, kai imta skirti daugiau dėmesio Baltarusijos istorijai iki XX a. Buvo skiriami oficialūs apdovanojimai istorikams, nagrinėjantiems Baltarusijos valstybingumo klausimus iki Sovietų Sąjungos susikūrimo, 2017 metais Olga Levko buvo apdovanota dėl Polotsko ir

---

⁷⁴ Ibid, 4.

⁷⁵ Kazharski. Belarus' entry into international society, 33

⁷⁶ Rudkouski, 3.

⁷⁷ Ibid, 4.

Vitebsko srities istorinių tyrimų iki XVIII amžiaus⁷⁸. Tyrimuose siekta atskleisti Baltarusijos valstybingumo šaknis, kurios yra giliau, nei buvo teigiama valstybės elito sovietiniame naratyve ir rodė Baltarusijos valstybės susikūrimo nepriklausomumą ir išskirtinumą.

Tačiau anot R. Kamutavičiaus, nacionaliniai naratyvai iškreipia istoriją, skatina konfliktus tarp tautų ar stabdo profesionalios istorijos raidą, nes naratyvai iš esmės negali būti nei objektyvūs, nei moksliskai pagrįsti, kadangi jiems kurti naudojami pavieniai įvykiai ar procesai, kurie turi mokslinį, istorinį pagrindą, tačiau faktai pateikiami taip, kaip tai yra patogiu dominuojančio naratyvo atžvilgiu⁷⁹. Taigi, galima teigti, kad A. Lukašenkai ir jo valdančiojo elito atstovų propaguojamam naratyvui minėti požiūrio į simbolius pokyčiai ir nauji istorijos atradimai buvo naudingi. Tokį teiginį ne tik patvirtinai tai, kad tyrėjai buvo įteiktas valstybinis apdovanojimas, bet ir tai, kad pats A. Lukašenka teigiamai atsiliepė apie tyrimą ir pavadino jį atskleidžiančiu tiesą, kuri turi įsirežti tautos atstovų galvas⁸⁰.

Kitas svarbus pokytis pastebimas su 2019 metais išleistu „Baltarusijos Respublikos informacinio saugumo pagrindų“ projektu, kuriame pabrėžiama, kad reikia nuosekliai įgyvendinti istorijos politiką, ja siekiama įtvirtinti nacionalinę šalies istorinę praeities sampratą ir baltarusių atminties modelį⁸¹. Šiame dokumente kalbama ir apie kylančias grėsmes bei priešus, tačiau jie tiesiogiai nėra įvardijami. Anot I. Posokhin, reikia atkreipti dėmesį, kad kalbama apie grėsmes, kylančias dėl priešų „už sienos“⁸², todėl paliekama erdvė interpretacijoms, kas šiuo teiginiu turima omenyje.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad tyrimuose išryškėja aiškūs naratyvų pokyčiai, tačiau matoma, kad prosovietinės naratyvų kai kurios dalys tik deaktivuojamos, tačiau išlieka pasakojimuose. Pavyzdžiui, baltarusių kalba tampa svarbia tapatybės dalimi, tačiau rusų kalbos svarba neneigiama. Tokia naratyvų sudėtis leidžia režimui balansuoti tarp europietiškos ir rusiškosios krypties politikos. Tačiau reikia pabrėžti, kad 2 lentelėje išskiriami svarbiausi pokyčiai leido Baltarusijai labiau nutolti nuo Rusijos, imti propaguoti labiau nacionalistinę politiką.

2 lentelė. 2014-2020 m. dominavę Baltarusijos režimo naratyvai. Šaltinis sudarytas autorės.

---

⁷⁸Ibid, 3.

⁷⁹Kamutavičius, 52.

⁸⁰Rudkouski, 4.

⁸¹„Baltarusijos Respublikos informacinio saugumo pagrindų“ projektas, žiūrėta 2022 m. kovo 11 d. <https://bit.ly/3sELguB>.

⁸²Posokhin, 67.

Svarbiausias naratyvų požymis	Dominuojančios kategorijos
- Probaltarusiškas	<ul style="list-style-type: none"> - Baltarusių kalba – tapatybės dalis - „Creole“ nacionalizmas - Atsigręžimas į LDK ir ATR istoriją

1.4. Opozicijos naratyvas iki 2020 metų

Baltarusijos politinės opozicijos naratyvas nėra homogeniškas, tačiau jis kovoja su valdžios elitu, siekdamas užimti tikrojo Baltarusijos naratyvo vietą. Anot Nelly Bekus, pokomunistinėje Baltarusijoje opozicijos ir valdžios elito diskursuose grupės pristato save kaip tikruosius baltarusiškumo atstovus⁸³. Opozicija kelia grėsmę valdančiajam režimui, todėl jo egzistencija valdančiojo režimo bandoma užgniaužti ar minimalizuoti jos skleidžiamų idėjų poveikį. Pirmasis XXI amžiaus dešimtmetis buvo pažymėtas represijomis ir smurtu prieš opoziciją ir suvaržymais prieš pilietinę visuomenę⁸⁴. Todėl svarbiais opozicijos bruožais tampa ne tik protestai, tačiau ir besiskiriantis nuo valdančiojo elito naratyvas.

Taip pat reikia paminėti, kad svarbiausiais opozicijos taškais tampa didieji miestai, o ypač Minskas, kur buvo matomi didžiausi protestai ir pasipriešinimas valdančiajam elitui. S. de Vogel atliktame tyrime matoma, kad masiniai opozicijos protestai sutapo su prezidento rinkimais, masiškiausi protestai vykdavo Baltarusijos sostinėje⁸⁵. Reikia pabrėžti, kad protestai kasmet vyko tam tikromis datomis, kurios svarbios ir simbolinės opozicijos naratyvui – Nepriklausomybės diena, kuomet minimas trumpalaikis 1918 metų nepriklausomybės laikotarpis bei Černobylio avarijos metines, kuomet bandoma priminti valdžios atsako trūkumą šios avarijos pasekmėms šalinti. Apskritai nuo 2011 metų iki 2017 metų protestų, kurie būtų rengiami ne minimomis dienomis, o kitomis progomis, sumažėjo.

Kaip teigiama S. de Vogel, tam įtakos galėjo turėti Baltarusijos opozicijos nevientisumas bei priimtas Masinių renginių įstatymas. Tai lėmė, kad prieš protestuotojus buvo naudojama daugiau smurto, vyko daugiau koordinuotų suėmimų bei protestuotojams buvo skiriamos didesnės baudos. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad valdantieji nusitaikė opozicijos ir žmogaus teisių organizacijas, pavienius opozicijos atstovus – 2010 atakos buvo nukreiptos prieš „Humans Rights Watch“ ir „Viasna“⁸⁶. Tokios atakos rodo, kad vyksta kova ir prieš

⁸³Nelly Bekus, *Struggle Over Identity. The Official and The Alternative „Belatusianness“*, 2010, 3.

⁸⁴Vogel, *Anti-opposition crackdowns and protest*, 4.

⁸⁵Vogel, 8-9.

⁸⁶Ibid, 9-11.

vertybes, kurios išreiškiamos per opozicijos plėtojamą naratyvą, – demokratiškumas, žmogaus teisės.

Kitas svarbus Baltarusijos opozicijos kuriamo pasakojimo bruožas – istorinės plotmės ir simbolių priešprieša A. Lukašenkos plėtojamam naratyvui. Aliaksei Kazharski išskiria, kad didžioji dalis opozicijos savo naratyve išryškina LDK ir ATR istorinius aspektus, nors čia galima teigti, kad po 2014 metų ši istorijos dalis naudojama ir valdžios elito naratyve, tačiau, kaip išskiria I. Posokhin, naudojama LDK istorijos dalis, kuri nesukelia priešpriešos su Rusija⁸⁷, tuo metu opozicija priešingai šią istoriją naudoja kaip priešpriešą santykiams su Rusija. Verta pabrėžti ir tai, kad didžioji dalis opozicijos naratyvų nenaudoja Antrojo pasaulinio karo istorijos. Tą iliustruoja tai, kad opozicijos laikraštis „Narodnaja Volia“ 2010 metais išspausdino seriją straipsnių, kuriuose neigė valdžios elito naudojamo naratyvo istoriniams elementams apie Antrąjį pasaulinį karą ir buvusius partizanus, kurie, anot naratyvo, kovojo su fašistais. Anot S. Lewis, dėl šių straipsnių serijos, laikraštis gavo grasinimų, jiems taip pat buvo grasinama uždarymu.⁸⁸ Taigi, istorinis naratyvas, nors po 2014 m. tapo išoriškai panašus, tačiau ta pati LDK ir ATR istorija buvo interpretuojama skirtingai, siekiant skirtingų tikslų.

Opoziciją palaikantys asmenys nelabai skyrėsi nuo A. Lukašenkos rėmėjų ir 2003 metų apklausoje 51,4 proc. sakė, kad ekonominė pažanga yra svarbiau nei nepriklausoma valstybė (35,9 proc.)⁸⁹, todėl reikia pabrėžti, kad pačioje Baltarusijoje opozicija valdančiajam režimui nėra vientisa, propaguojanti tas pačias vertybes ar kurianti vieną opozicinį naratyvą. Opozicijos nehomogeniškumas neleidžia apie ją kalbėti absoliutinant.

Apibendrinant, tačiau neabsoliutinant, galima teigti, kad opozicijos naratyve ilgą laiką išskirtinumu buvo įvardijamas baltarusių kalbos puoselėjimas, jos vartojimas tarp Baltarusijos opozicijos.⁹⁰ G. Ioffe teigia, kad iš pirmo žvilgsnio galima matyti dvi kryptis Baltarusijos – vakarietišką ir prorusišką, tačiau nagrinėdamas opozicijos žiniasklaidos priemonę „Arche“ jis išskyrė tris Baltarusijos nacionalizmo tipus – natyvistinį/proeuropietišką, maskviečių liberalų ir „Creole“⁹¹. Būtent pirmasis yra provakarietiškas, jame pabrėžiama baltarusių kalbos svarba, LDK istorija bei pastangos atsiriboti nuo Rusijos.

Antrasis tipas – dažnai išsilavinę, tačiau rusų kalba kalbantys, bet A. Lukašenkos režimui besipriešinantys asmenys. Jiems taip pat svarbi LDK istorija, tačiau jų naratyve baltarusių

---

⁸⁷Posokhin, 68

⁸⁸Lewis, The „Partisan Republic, 391.

⁸⁹Ioffe, 352.

⁹⁰Jachovič, Baltarusių tapatybės naratyvų konstravimas, 259.

⁹¹Jachovič, 355.

kalbos dėmens iš esmės nėra. Toks požiūris, pasak G. Ioffe, tampa šių dviejų grupių ginčų objektu, nors abi grupės priešinasi A. Lukašenkos režimui⁹². Trečiojo „Creole“ tipo naratyvas nuo 2014 metų, galima teigti, yra naudojamas A. Lukašenkos ir jo negalima priskirti prie opozicinių naratyvų.

2020 metų protestų simboliu tapusi balta ir raudona vėliava bei „pahonia“, nors buvo ir anksčiau siejama su opozicija, tačiau tai nebuvo pats ryškiausias opozicijos išskirtinumas. Į opozicijos protestus buvo einama ir su Baltarusijos raudona ir žalia vėliava. Pasak A. Kazharski, balta ir raudona vėliava kartu su „pahonia“ siejama su nepriklausomybę puoselėjančia antikomunistine, o vėliau ir antilukašenkikiška opozicija, kurią daugiausiai atstovauja Baltarusijos liaudies frontas (BLF), kuris propaguoja baltarusių kalbą bei LDK istorinį naratyvą⁹³.

Taigi, galima teigti, kad Baltarusijoje dėl egzistuojančio opozicijos nehomogeniškumo sunku išskirti vieną apibendrinantį naratyvą. Atsižvelgiant į esančius tyrimus galima teigti, kad labiausiai paplitęs opozicinis naratyvas susijęs su simboliais, kurie siejami su LDK ir ATR, baltarusių kalbos viršenybė, tačiau neatmetama ir dvikalbystė, kuri dėl susiklosčiusios istorinės situacijos yra įsišaknijusi Baltarusijoje. Taip pat labai svarbi LDK ir ATR istorijos dalis, tačiau ji naudojama kaip priešprieša valdančiojo elito naudojamai prorusiškai naratyvo daliai. Kita svarbi dalis opozicijos naratyve, kuri vienija didžiąją dalį opozicijos – priešprieša valdančiajam režimui.

---

⁹²Ibid, 365.

⁹³Kazharski, 77.

2. Baltarusijos režimo naratyvo pokyčiai 2020 metų politinės krizės akivaizdoje

2.1. Tyrimo metodologija

Pirmojoje darbo dalyje buvo išanalizuoti pagrindiniai naratyvo kūrimo, keitimo elementai bei jų aktualumas. Atkreipiamas dėmesys į naratyvų sąveiką su politinių sprendimų priėmimu ir pokyčius, reaguojant į politinę, socialinę, ekonominę situaciją. Atsispiriant nuo to, kuo svarbus naratyvas politinių sprendimų priėmimui ir kokios kalbinės priemonės pasitelkiamos pasikeitusį naratyvą įtvirtinti visuomenėje, todėl itin svarbi šio tyrimo dalis yra politinių veikėjų diskursas, kurio negalima ignoruoti.

Apžvelgus teorines prielaidas dėl naratyvų pokyčių, reaguojant į politinius įvykius, buvo iškelta prielaida, kad Baltarusijos režimo valdžia, reaguodama į 2020 m. šalyje kilusią politinę krizę, stengsis keisti savo naratyvą, kad jis nebūtų panašus į priešininkų (opozicijos) pasakojimą. Atsižvelgiant į tai, galima analizuoti klausimus, ar iš tiesų Baltarusijos režimo naratyvas keitėsi, kaip jis buvo keičiamas, kuo skyrėsi nuo Baltarusijos opozicijos naratyvo ir apskritai, kodėl tai buvo daroma. Į šiuos klausimus bus mėginama atsakyti atliekant kokybinę turinio analizę. Reikia pabrėžti, kad 2020 metais aktyviausiai Baltarusijos viešojoje erdvėje politinė opozicija režimui nėra tapati ilgametei Baltarusijos režimo opozicijai, todėl svarbu nustatyti, koks buvo plėtojamas naujosios opozicijos naratyvas ir kuo jis panašus ar supanašėjo su anksčiau egzistavusia opozicija.

Šiame darbe nepavyks išvengti duomenų pasirinkimo subjektyvumo, kuri yra būdinga kokybinės analizės dalis. Siekiant sumažinti subjektyvumo faktorių ir didinti tyrimo duomenų pasirinkimo tikslingumą buvo remiamasi Philipp Mayring suformuota kokybinės turinio analizės metodologija ir jo siūlomais tyrimo etapais⁹⁴.

Pirmiausia vykdomas informacijos rinkimas, surinkta informacija susisteminama ir sutraukiama taip, kad atspindėtų pirminį medžiagos dydį. Atliekant šią Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų analizę buvo nagrinėjama po 40 tekstų, tačiau dėl darbo apimties ribų bus pateikiami tik tyrimui svarbūs ir labiausiai turinį atspindintys pavyzdžiai. Duomenys, surinkti iš kitų tekstų, bus skirti vyraujančioms tendencijoms nustatyti.

Tyrimo nagrinėjamos politikų kalbos, interviu, pasisakymai buvo išsakyti tiriamuoju laikotarpiu – nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. gruodžio 31 d. Toks laikotarpis pasirinktas

---

⁹⁴ Philipp Mayring „The Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research“. *Forum Qualitative Social Research*, (2006), žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/153#g422>.

dėl to, kad sunku nusakyti, kada atsirado 2020 m. prasidėjusios politinės krizės užuomazgos, taip pat tyrimas baigiamas 2021 m. gruodžio 31 d., nes taip siekiama geriau suprasti naratyvo pokyčius ir jų stabilumą chronologinėje perspektyvoje bei į įvykius žvelgti iš laiko perspektyvos.

Tyrimui tekstai atrinkti pagal aktualumą, pavyzdžiui, iš 1743 tekstų, paskelbtų oficialiame Baltarusijos prezidentūros puslapyje, atrinkta 40 aktualiausių, kuriuose geriausiai atskleidžiama šio darbo tema. Siekiant patikslinti informaciją naudojami BelTa naujienų agentūros tekstai. Tyrime naudojamos oficialių pareigūnų kalbos, sveikinimai, susitikimai su rinkėjais. Apskritai režimo naratyvo tyrime didžiausias dėmesys skirtas tekstams, kurie skirti: a) Naujiesiems metams; b) Pergalės dienai; c) rinkimams; d) Antrojo pasaulinio karo minėjimams; e) susitikimams su Rusijos prezidentu Vladimiru Putinu ar kitais Rusijos valdžios atstovais. Šie įvykiai pasirinkti, nes daroma prielaida, kad būtent šiuose kontekstuose geriausiai atsiskleidė naratyvo pokyčiai.

Tuo metu opozicijos naratyvą tirti sudėtingiau dėl besikeičiančių naujosios opozicijos lyderių, todėl pasirinktas didesnis tiriamų asmenų skaičius. Viktoro Babariko, Maryjos Kalesnikavos tekstai tyrime nagrinėjami iki jų suėmimo, nes vėliau buvo apribotos galimybės jiems bendrauti su išore. Pavelas Latuška ir Svatlana Cichanouskaja nagrinėjami nuo tada, kai ima aktyviai reikštis viešojoje erdvėje ir imasi lyderystės kaip Baltarusijos opozicijos nariai užsienyje. Tyrimui buvo atrinkta 40 tekstų.

Opozicijos tyrime didžiausias dėmesys skiriamas tekstams, kurie a) skirti rinkiminei kampanijai, b) opozicijos protestų Baltarusijoje vykimo laikui, c) S. Cichanouskajos ir P. Latuškos susitikimai su užsienio lyderiais. Šie įvykiai pasirenkami dėl to, kad manoma, kad šiuo metu geriausiai atsiskleidžia opozicijos naratyvo svarbiausios dalys.

Antrasis etapas – eksplikacija. Šis etapas skirtas surinktos medžiagos patikslinimui. Nagrinėjant pasirinktą medžiagą, buvo išskiriami būdingiausi retoriniai konstruktai. Šiame etape išskiriamos dažniausiai pasikartojančios reikšmės, išsireiškimai, metaforos.

Trečiasis etapas – struktūravimas. Jo metu iš surinktos ir patikslintos medžiagos „iššifruojamos“ vyraujančios reikšmės ir formos, jos suskirstomos į kategorijas, prie jų priskiriami būdingiausi retoriniai pavyzdžiai, kurie aptariami antroje tyrimo dalyje. Tai leidžia nagrinėti kategorijų tarpusavio sąveiką ir pagal P. Mayring modelį interpretuoti rastus duomenis. Tai labai svarbu vykdant tyrimą ir tai leidžia atskleisti naratyvo pokyčius bendrame politiniame kontekste ir parodyti aktualiausius to pavyzdžius.

Antroji darbo dalis suskirstyta į tris skyrius, kuriuose kokybinės turinio analizės rezultatai gretinami su pirmojoje dalyje aptartomis teorinėmis gairėmis ir naratyvo požymiais.

Pirmajame poskyryje bus analizuojamas naratyvo konstravimas Baltarusijos opozicijos ir Baltarusijos režimo atstovų diskurse. Antrajame, remiantis jau surinktais duomenimis ir kontekstine informacija, pateikta pirmojoje dalyje, bus vertinama naratyvų pokyčių dinamika. Trečiojoje dalyje aptariama abiejų naratyvų pokyčių sąveika bei priežastys, kodėl ji įvyko.

2.2. Baltarusijos režimo ir opozicijos formuojamas naratyvas nuo 2020 metų

2.2.1. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvo pokyčių persvarstymo prielaidos

Kaip jau minėta, tyrimo atspirties tašku pasirinkta 2020 metais prasidėjusi Baltarusijos politinė krizė, kurios metu susidūrė oficialus Baltarusijos režimas, kurio ryškiausia figūra – A. Lukašenka, ir opozicija. Tai sukėlė masinius protestus bei kartu išskėlė į viešąjį diskursą naujus, anksčiau nežinomus ir viešojoje erdvėje nematytus, opozicijos veikėjus. Šis dviejų jėgų susidūrimas paskatino nagrinėti oponuojančių pusių naratyvus ir atskleisti jų susidūrimo taškus. Taip pat pažvelgti, kaip Baltarusijos režimas stengėsi pateisinti savo veiksmus krizės metu.

Kaip jau aptarta pirmoje darbo dalyje, valdančiojo elito naratyvas gali būti keičiamas, siekiant pateisinti savo sprendimus bei delegitimizuoti priešininką. Tai atsiskleidžia režimo diskurse 2020 metais dar prieš prezidento rinkimus rugpjūčio 9 dieną. Taip yra dėl to, kad jau anksčiau buvo paskelbta apie ketinančius rinkimuose dalyvauti kandidatus, kurie dabar dažnai priskiriami prie opozicijos veikėjų. Pavyzdžiui, Viktoras Babaryka apie savo sprendimą dalyvauti prezidento rinkimuose paskelbė gegužės 12 dieną⁹⁵. Tačiau dar prieš oficialius pareiškimus, Baltarusijos režimo diskurse atsirado besikeičiančio valstybinio naratyvo užuomazgų. Pavyzdžiui, jau 2020 metų sausio 24 dieną pirmą kartą tiriamuoju laikotarpiu A. Lukašenka užsimena apie artėjančius prezidento rinkimus, o kalbėdamas apie juos įpina ir suartėjimo su Rusijos žmonėmis aspektą: „Aš nenoriu būti paskutinis Baltarusijos prezidentas. Garbinga būti pirmu, bet paskutiniu būti nenoriu. Aš noriu, kad vaikai gyventų šioje žemėje ramybėje ir harmonijoje. Kartu su Rusijos žmonėmis, rusais. Jie mums nėra svetimi. Rusai – mūsų žmonės.“⁹⁶ Nėra keista, kad rinkimų tema tampa aktuali dar prieš oficialiai kandidatams į prezidentus paskelbiant apie savo ketinimą kandidatuoti, šių rinkimų svarbą išskiria ir pats A. Lukašenka, teigdamas, kad „2020 metai yra labai svarbūs politiškai metai, nes vyks ne tik

⁹⁵ „Бабарыка: Апошні раз я хадзіў на выбары ў 1994 — галасаваў за Шушкевіча“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251613>

⁹⁶ „Рабочая поездка в Шклов“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 balandžio 18 d. <https://president.gov.by/ru/events/rabochaja-poezdka-v-shklov-22931>

prezidento rinkimai, bet ir Baltarusijos liaudies kongresas, liaudies asamblėja, kurios metu bus kuriama ateities strategija.“⁹⁷

Grįžtant prie Baltarusijos režimo naratyvo klausimo, jis aiškiai apibrėžiamas rinkimų dieną A. Lukašenkos išplatintame pranešime po balsavimo rinkimuose. Jame išskiriami keli svarbiausi aspektai, kurie fiksuojami jau anksčiau, tačiau po rugpjūčio 9-osios tampa ypač ryškiai matomi režimo naratyve. Pirmasis aspektas – opozicijos neigimas ir jos prilyginimas nusikaltėliams, chaoso kėlėjams: „Gal išeis į gatves, gal nušaus šitą Lukašenką ir taip toliau. Yra įvairių versijų, nieko neišskiriame, bet čia pinigai veikia.“⁹⁸ Reikia pabrėžti, kad A. Lukašenka vengia vartoti žodį opozicija, tačiau iš situacijos konteksto suprantama, kad kalbama apie ją. Taip pat svarbu, kad šiuo laikotarpiu opozicija įvardijama kaip veikiamą užsienio jėgų, tad galima teigti, kad ji režimo naratyve išlieka kaip netikra, nupirktą, kuri net nevadinama opozicija.

Antras svarbus kalboje išryškėjantis aspektas - stiprus suartėjimas su Rusija. Šalies lyderis net kelis kartus kalboje pabrėžia glaudų bendradarbiavimą su Rusija: „Kalbant apie perspektyvas (Baltarusijos ir Rusijos santykius – aut. past), jei kas tikisi, kad mūsų santykiai su Rusija absoliučiai pablogės, jūs klystate!“⁹⁹ Taip pat A. Lukašenka išskiria Rusijos ir Baltarusijos santykių neišvengiamybę: „Norime to ar ne, mes visada bendradarbiausime su Rusija, visada būsime kartu, priklausomai nuo to, kaip Rusija sugebės glaudžiau ar mažiau glaudžiai bendradarbiauti.“¹⁰⁰ Kartu galima pastebėti, kad kalboje Europa minima rečiau, neišskiriamos valstybės, kalbant apie reikiamybę bendrauti su ja dėl savo buvimo pasienyje tarp Rytų ir Vakarų: „Baltarusija yra namas Europos centre su langais į Rytus ir Vakarus, su išėjimų į Pietus ir Šiaurę. Viešpats taip iš anksto lėmė, o dėl savo padėties esame priversti būti geografiniame Europos centre, bendradarbiauti su visais.“¹⁰¹

Trečia reikšminga kalboje siunčiama žinutė - A. Lukašenkos pozicionavimas kaip valstybės egzistavimo pamato. Tai susiję su opozicijos perteikiama pozicija, kurioje ji nurodoma kaip chaoso kūrėja, o tuo metu A. Lukašenka tampa tvarkos ir Baltarusijos išsaugojimo garantu: „Neįmanoma nuvertinti situacijos, tačiau visiškai nėra pagrindo teigti,

---

⁹⁷ „Встреча с Председателем ФПБ Михаилом Ордой“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 14 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-fpb-mixailom-ordoj-22893>.

⁹⁸ „Участие в голосовании на выборах Президента Республики Беларусь“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/uchastie-v-golosovanii-na-vyborah-prezidenta-respubliki-belarus>.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

kad nuo rytojaus talis bus panirusi į chaosą ar kažkokią konfrontaciją, pilietinį karą. Nuoširdžiai jums pareiškiu ir garantuoju.“¹⁰²

Taigi ši kalba indikuoja, kad naujame valstybiniame naratyve siekiama delegitimizuoti opoziciją, įtvirtinti A. Lukašenkos kaip vienintelio lyderio pozicijas bei priartėti dar labiau prie Rusijos, kaip vėliau tyrime bus matoma, aktyviai naudojant ir „broliškų tautų“, ir Antrojo pasaulinio karo, kovos prieš fašizmą mitus.

Tuo metu opozicijos naratyvo pokyčių prielaidos kyla iš to, kad 2020 metais prezidento rinkimų metu iškilo ne tradicinės opozicijos atstovai, o asmenys, kurie jai nepriklausė. Tai lemia reikiamybę ištirti, ką ši opozicija turi bendro su ilgus metus Baltarusijoje esančia opozicija ir kuo skiriasi. Iš karto galima pabrėžti, kad kaip buvo aptarta pirmojoje šio darbo dalyje, taip ir 2020 metais nebuvo matoma vieningos opozicijos. Ji susivienijo tik tada, kai iš rinkimų buvo pašalinta didžioji dalis dalyvių ir uždaryti vieni ryškiausių kandidatų į prezidentus – V. Babaryka bei Sergejus Cichanouskis. Liepos 16 dieną S. Cichanouskaja, M. Kalesnikava ir Veronika Cepkala suvienijo savo jėgas prezidento rinkimuose ir liepos 17 dieną surengė konferenciją, kurioje pranešė apie savo susijungimą ir ateities perspektyvas.¹⁰³

Atsispiriant nuo V. Babarykos gegužės 12 dienos interviu¹⁰⁴ ir liepos 20 dienos S. Cichanouskajos interviu¹⁰⁵ galima teigti, kad bent iki rinkimų ši opozicija nebuvo nacionalistinė. Visų pirma, V. Babaryka pabrėžė, kad jis pats 1994 m. balsavo ne už nacionalizmą, o už intelektą – Stanislavą Šuškevičių, tokį pasirinkimą jis teigė padaręs todėl, kad nacionalistai „norėjo pamatyti rezultatą realybėje, užtvindyti alėjas krauju. Rusakalbiai turėjo išmokti baltarusių kalbą jau kitą dieną. Nenorėjau tam gaišti laiko.“¹⁰⁶ Čia taip pat užsimenama apie svarbią naratyvo dedamąją – baltarusių kalbą. Kaip matoma iš abiejų asmenų interviu, kalba jiems svarbi, tačiau jie neneigia ir rusų, ir baltarusių kalbų svarbos, egzistencijos Baltarusijoje, taigi – pateisina tolimesnę dvikalbystę: „Dauguma mūsų gyventojų mąsto ir kalba rusiškai, todėl jiems būtų sunku mūsų kalbose suprasti baltarusių kalbą.“¹⁰⁷ Reikia atkreipti dėmesį, kad kai kurie šios rinkiminės kampanijos dalyviai, kurie priskiriami

---

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ „Прэс-канферэнцыя трыумвірату: асноўныя пункты“, Наша Ніва, <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255462>, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d.

¹⁰⁴ „Бабарыка: Апошні раз я хадзіў на выбары ў 1994 — галасаваў за Шушкевіча“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251613>

¹⁰⁵ „Ціханоўская: Радуюся, калі чую, як моладзь гаворыць па-беларуску. Трэба больш беларускамоўных школ“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255638>

¹⁰⁶ „Бабарыка: Апошні раз я хадзіў на выбары ў 1994 — галасаваў за Шушкевіча“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251613>

¹⁰⁷ „Ціханоўская: Радуюся, калі чую, як моладзь гаворыць па-беларуску. Трэба больш беларускамоўных школ“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255638>

opozicijai, beveik nevartojo baltarusių kalbos, pavyzdžiui, M. Kalesnikava: „Per pastaruosius 12 metų daugiausiai kalbėjau vokiškai ir šiek tiek rusiškai. Mažiau kalbu angliškai ir baltarusiškai ir man šiek tiek gėda, bet stengsiuosi kalbėti šiomis kalbomis, kiek tik yra įmanoma.“¹⁰⁸

Antrasis, ir vienas svarbiausių naratyvo aspektų, yra priešprieša režimui, o ypač – A. Lukašenkai. Jis naratyve vaizduojamas kaip vienas iš pagrindinių veiksmų, kuris griauja, neleidžia plėtotis šiuolaikinei Baltarusijai, tai išryškėja ir V. Babarykos interviu, kuriame, kalbėdamas apie 1994 metų rinkimus, jis teigė, kad „buvo du variantai: balsuoti prieš visus arba balsuoti už ką nors. Iš visų „prieš“ tai buvo teisingiausia pozicija.“¹⁰⁹ Kalbėdamas apie balsavimą prieš, jis turi omenyje balsavimą prieš A. Lukašenką ir balsavimą už S. Šuškevičių.

Dėl opozicijos nehomogeniškumo iki rinkimų sunku nustatyti tikslesnį naratyvą. Galima išskirti, kad vienas svarbiausių aspektų buvo kova prieš A. Lukašenką ir su tuo susijusi ekonominė gerovė. Tyrime matoma, kad ir S. Cichanouskaja ir P. Latuška po rinkimų toliau plėtojo V. Babarikos naratyvą apie „Naująją Baltarusiją“¹¹⁰, kuris po rinkimų buvo papildytas herojų/didvyrių mitu. Galima teigti, kad tiriamuoju laikotarpiu galima stebėti tik besikuriantį šios opozicinės jėgos naratyvą ir tai patvirtina tyrime minimų asmenų diskursas. Toliau bus pateikiami naratyvo pokyčius iliustruojantys diskurso pavyzdžiai.

2.2.2. Baltarusijos režimo naratyvo svarbiausios kategorijos

Kaip jau aptarta pirmoje potemėje, naratyvo tyrimo prielaidos labai aiškios ir matomos, ypač atkreipiant dėmesį į svarbiausius įvykius, kurių metu pasakytos kalbos, duodami interviu iliustruoja minimus pokyčius. Toliau bus aptariama kiekvienas anksčiau minėtas pasikeitusio naratyvo aspektas. Visų pirma bus aptariamas Baltarusijos režimo naratyvo kitimas ir jo svarbiausi aspektai. Juos savo diskurse komunikavo šalies vadovas A. Lukašenka. Taigi toliau bus aptartos svarbiausios kategorijos, kurios buvo nustatytos atliekant tyrimą ir buvo skirtos legitimizuoti režimo veiksmus politinės krizės metu.

Tiriant Baltarusijos režimo retoriką viena iš ryškiausiai išreikštų kategorijų - „**brolišku tautų**“. Ja norima parodyti Baltarusijos artimus ir net giminingus ryšius su Rusija, siekiant pateisinti savo bendradarbiavimą skirtingose srityse – pradedant ekonomine, baigiant kalbomis

---

¹⁰⁸ „Марыя Калеснікава пра мову, гвалт, шопінг утрэх і парады Алексіевіч“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=256461>.

¹⁰⁹ „Бабарыка: Апошні раз я хадзіў на выбары ў 1994 — галасваў за Шушкевіча“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251613>

¹¹⁰ „Бабарыку заблакавалі выбарчы фонд са 100 тысячамі рублёў“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=253731>

apie bendros sąjungos sudarymą. Ši idėja naratyve išryškėja dar prieš prezidento rinkimus ir pirmasis jos paminėjimas tiriamuoju laikotarpiu užfiksuotas 2020 metų vasario 16 dieną sveikinime, skirtame nepriklausomybės dienos proga Lietuvos prezidentui Gitanui Nausėdai. Sveikinime, išplatintame oficialiame Baltarusijos prezidento puslapyje, teigiama, kad abipusio pasitikėjimo ir pagarbos principai „leis panaudoti didelį Baltarusijos ir Lietuvos kaimynystės potencialą visuose sektoriuose mūsų broliškų tautų labui.“¹¹¹ Atliekant tyrimą išryškėja, kad broliškomis tautomis laikomos ne visos slavų tautos, o tik rusai, taip pabrėžiant išskirtinį artumą.

Ukraina - kita slavų tauta, apie kurią tiriamuoju laikotarpiu dažnai kalbama. Nors metų pradžioje užfiksuotas vienas atvejis, kai Ukraina pavadinta broliška tauta, tačiau vėliau Baltarusijos diskurse ji apibūdinama kaip tolimesnė valstybė, turinti problemų ne tik dėl COVID-19, bet ir dėl politinės padėties: „Bent jau mes padarėme ir darysime viską, kad užtikrintume taiką ir ramybę Ukrainoje.“¹¹² Nors A. Lukašenka kalbėjo apie pagalbą Ukrainai, tačiau diskurse nė karto tiriamuoju laikotarpiu nebuvo detalizuota, kokiomis priemonėmis šalyje bus užtikrinta taika ir ramybė.

Reikia pabrėžti, kad tiriamuoju laikotarpiu neužfiksuota atvejų, kai kalbant apie kaimynines valstybes (išskyrus Rusiją) būtų minima „broliškų tautų“ sąvoka, tai leidžia teigti, kad požiūris į Lenkiją ir Lietuvą tiriamuoju laikotarpiu blogėjo. Rusijos ir Baltarusijos „broliškų tautų“ artumą galima pamatyti ir išskirtuose retorikos pavyzdžiuose (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. „Broliškos tautos“ kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
„Broliškos tautos“	- „Baltarusija su didele pagarba vertina broliškos tautos sėkmę kuriant stiprią ir klestinčią Rusiją.“ ¹¹³

¹¹¹ „Поздравление Президенту Литвы Гитанасу Науседе“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 14 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-litvy-gitanasu-nausede-23048>.

¹¹² „Встреча с Председателем Совета Федерации Федерального собрания России Валентиной Матвиенко“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 balandžio 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-soveta-federatsii-federalnogo-sobranija-rossii-valentinoj-matvienko-23179>.

¹¹³ „Поздравление Президенту Российской Федерации Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 balandžio 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossiyskoy-federacii-vladimiru-putinu>.

	<ul style="list-style-type: none"> - „Mums pavydi kitų šalių žmonės: mūsų broliai rusai, ukrainiečiai.“¹¹⁴ - „Ateityje Baltarusija ir Rusija išliks strateginės sąjungininkės, plėtojančios bendradarbiavimą daugelyje sričių abiejų broliškų tautų interesams.“¹¹⁵ - „Nesate mums svetimi, nes atstovaujate artimą ir brolišką Rusijos Federaciją.“¹¹⁶ - „(...) ši pamoka turėtų paskatinti dvi broliškas šalis – Baltarusiją ir Rusiją – padaryti atitinkamas išvadas.“¹¹⁷
--	--

Kaip matoma pavyzdžiuose, kiekvieną kartą „broliškų tautų“ sąvoka minima teigiamame kontekste arba jai suteikiama teigiama reikšmė naudojant tokius žodžius kaip pagarba, artimumas. Reikia pabrėžti, kad rusų ir baltarusių tautų artumą siekiama sutvirtinti pasitelkiant bendrą istorinę praeitį (buvimą Sovietų Sąjungoje), ypač propaguojamas populiarus Rusijos Antrojo pasaulinio, tiriamuoju laikotarpiu Baltarusijos valdžios įvardijamo kaip Didžiojo Tėvynės, karo mitas. Todėl galima išskirti dar vieną Baltarusijos režimo plėtojamo naratyvo aktualią kategoriją – **sovietinės praeities propagavimą**.

Tiriamuoju laikotarpiu galima rasti skirtingų sovietinių tradicijų, mitų, istorijos propagavimo pavyzdžių, jie tampa svarbia jungtimi, jungiančia Baltarusiją ir Rusiją. Vienas ryškiausių to pavyzdžių – dėmesys Didžiajam Tėvynės karui. Pavadinimas jau nurodo, kad šis karas yra ir svarbi Baltarusijos režimo naratyvo dalis. Įvykio svarbą ne kartą savo retorikoje pabrėžė ir A. Lukašenka: „Turime kartu vertinti ir švęsti šią Pergalę, visur sakyti: mes laimėjome kartu.“¹¹⁸

¹¹⁴„Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/vystuplenie-na-torzhestvennom-sobranii-ko-dnyu-nezavisimosti-belarusi>.

¹¹⁵„Поздравление Президенту России Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossii-vladimiru-putinu>

¹¹⁶„Встреча с Председателем Правительства России Михаилом Мишустиным“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2022 m. balandžio 23 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-pravitelstva-rossii-mihailom-mishustinyim>.

¹¹⁷„Встреча с Председателем Правительства России Михаилом Мишустиным“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2022 m. balandžio 23 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-pravitelstva-rossii-mihailom-mishustinyim-1599140992>

¹¹⁸„Интервью телерадиокомпании "Мир"“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. kovo 31 d., <https://president.gov.by/ru/events/interviju-teleradiokompanii-mir-23326>

Šis karas pozicionuojamas kaip svarbiausias Baltarusijos pasiekimas, didžiausia pergalė. Režimo minima Nepriklausomybės dieną, kurios ištakos siekia 1944 metus, kai Raudonoji armija „išvadavo“ Minską, A. Lukašenka savo kalboje pirmą kartą tiriamuoju laikotarpiu panaudojo sąvoką „sovietinė tauta“: „Žemai lenkiamės visiems veteranams ir gerai prisimename, kad baltarusiai yra didvyriškos ir pergalingos sovietų tautos palikuonys.“¹¹⁹ Taigi, režimas taip pabrėžia ne tik egzistuojantį broliškumo ryšį, tačiau ir teigia bendrą kilmę su rusais iš SSRS.

Tyrime išryškėja, kad kalbant apie Didįjį Tėvynės karą dažnai paraleliai minima laimėta kova prieš fašizmą: „Baltarusių ir rusų indėlis į bendrą Pergalę prieš fašizmą yra neįkainojamas, didžiuojamės narsių karių ir namų fronto darbuotojų tvirtumu ir neprilygstama drąsa.“¹²⁰ Tai svarbus motyvas, leidžiantis ne tik nurodyti neteisiųjų ir teisiųjų, pralaimėtojų ir laimėtojų puses, bet kartu yra atpažįstamas konstruktas, kuris vėliau naudotas apibūdinti įvykius Baltarusijoje.

Kitas svarbus aspektas – toliau propaguojamos sovietinės tradicijos, kurių išlaikymas valdančiojo režimo ne tik vertinamas teigiamai, bet net giriamas, pavyzdžiui, vis dar aktyviai išlaikomas pionierių judėjimas: „Tai talentingų ir kryptingų berniukų ir merginų, šiandien išdidžiai dėvinčių pionierišką kaklaraištį, šventė.“¹²¹ Taigi, sovietinės tradicijos siejamos tik su teigiamais, didvyriškais pasiekimais, kurie turėtų įkvėpti Baltarusijos gyventojus ne tik juos toliau prisiminti, bet ir siekti su šiomis istorijomis siejamų idealų.

4 lentelė. Sovietinės praeities propagavimo kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
Sovietinės praeities propagavimas	<ul style="list-style-type: none"> - „(...) kaip ir mūsų didvyriški protėviai per Didįjį Tėvynės karą.“¹²² - „Didžiojo Tėvynės karo veteranų žygdarbis, karių-internacionalistų drąsa ir didvyriškumas lems aktyvios kariuomenės narių norą tęsti šlovingas vyresnių kartų

¹¹⁹ „Вручение государственных наград“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 balandžio 26 d., <https://president.gov.by/ru/events/vruchenie-gosudarstvennyh-nagrad>.

¹²⁰ „Поздравительные послания по случаю 75-летия Великой Победы“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravitelnye-poslaniya-po-sluchayu-75-letiya-velikoy-pobedy>

¹²¹ „Поздравление Белорусской республиканской пионерской организации“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-belorusskoy-respublikanskoy-pionerskoy-organizacii>.

¹²² „Вручение государственных наград“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 24 d., <https://president.gov.by/ru/events/vruchenie-gosudarstvennyh-nagrad-1625210859>.

	<p>tradicijas ir yra tikro patriotizmo pavyzdys.“¹²³</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Šiandien saugodami Tėvynės sienas tęsiate didingas Didžiojo Tėvynės karo didvyrių tradicijas.“¹²⁴ - „<i>Subotnikai (šeštadieninė talka – aut. past.)</i>, manau, yra geras dalykas, kurį mes pasiėmėme iš to sovietinio laikotarpio.“¹²⁵
--	--

Tyrime matant didėjančią Baltarusijos palankumą Rusijai, galima matyti ir mažėjančią dėmesį Europai, jos vertybėms, o po prezidento rinkimų formuojasi negatyvi nuomonė apie Vakarų kaimynus. Pavyzdžiui, 2021 metais neteisėtų migrantų krizės metu A. Lukašenka susitikimo su Vidaus reikalų ministerijos atstovais metu teigė, kad migrantų daugiausiai laukia nusikaltėliai, kurie sėdi Lietuvoje ir Lenkijoje.¹²⁶ Taigi, Vakarų kaimynės tampa nusikaltėlių ir Baltarusijos „nepriklausomybės ir valstybingumo“ drumstėjomis. Šie pokyčiai susiję su kita tyrimo metu išryškėjusia kategorija - **opozicijos kriminalizavimu**.

Reikia pabrėžti, kad ir pačiame Baltarusijos režimo diskurse nėra vientisumo kalbant apie 2020 metų prezidento rinkimų metu iškilusią opoziciją. A. Lukašenkos pasisakymuose tik fragmentiškai šiai grupei apibudinti vartojamas žodis opozicija, daug dažniau jie įvardijami kaip nusikaltėliai ar protestuotojai su kriminaline praeitimi: „Visų šių vadinamųjų protestuotojų pagrindas yra žmonės, turintys kriminalinę praeitį ir dabar jie bedarbiai.“¹²⁷

Opozicijai priskiriami neigiami epitetai, ji įvardijama kaip valdoma iš užsienio ir esanti destruktvyvi jėga šalies viduje, o vėliau - ir už jos ribų. Svarbu pabrėžti, kad protestuotojai, kurie fiziškai buvo gatvėse 2020 metais, režimo yra įvardijami kaip suklaidinti vaikai ir tėvų prašoma juos atvesti į protą, suvaldyti: „Ištraukite savo vaikus iš gatvės, kad vėliau neskaudėtų. O visa

¹²³ „Поздравление с Днем защитников Отечества и Вооруженных Сил Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-s-dnem-zaschitnikov-otechestva-i-vooruzhennyx-sil-belarusi-23100>.

¹²⁴ „Поздравление с Днем пограничника“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-s-dnem-pogranichnika>.

¹²⁵ „Участие в республиканском субботнике“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 19 d., <https://president.gov.by/ru/events/uchastie-v-respublikanskom-subbotnike-23493>.

¹²⁶ „Доклад об обстановке на Государственной границе Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d., <https://president.gov.by/ru/events/doklad-ob-obstanovke-na-gosudarstvennoy-granice-belarusi>.

¹²⁷ „Совещание по актуальным вопросам“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-aktualnym-voprosam>.

kita spręsime visapusiškai įstatymų nustatyta tvarka.“¹²⁸ Taigi, opozicija vaizduojama kaip absoliučiai neigiama priešė.

Galima išskirti, kad protestų simboliais tapusi balta ir raudona vėliava bei „pahonia“ režimo vertinti neigiamai ir buvo siejami su fašistine simbolika, o tai režimo valdžios naratyve prilygsta blogiui, kurį Didžiojo Tėvynės karo metu įveikė baltarusiai. Pats A. Lukašenka opozicijos veiksmus prezidento rinkimų laikotarpiu netgi pavadino mėginimu surengti greitą karą, taip dar labiau adaptuodamas visuomenei pažįstamą mitą šių dienų kontekstui: „Išgyvenome žaibišką karą gatvėse, kai 9-10 dienomis norėta pasmaugti šalį. Mes išgyvenome viską, išgyvensime ir tai.“¹²⁹

Tuo metu atskiri opozicijos judėjimo atstovai diskurse vardais ir pavardėmis įvardijami labai retai. Tiriamuoju laikotarpiu buvo tik du atvejai, kai valdžios diskurse minėti opozicijos atstovai, tai - M. Kalesnikava ir P. Latuška. Pirmoji minima kalbant apie jos suplėšytą pasą, o apie P. Latušką buvo išplatintas oficialus pranešimas, kad iš jo atimtas nepaprastojo ir įgaliojo ambasadoriaus diplomatinis rangas dėl „valstybės tarnybos diskreditavimo.“¹³⁰

Reikia atkreipti dėmesį, kad rinkiminės kampanijos metu susivienijus S. Cichanouskai, M. Kalesnikavai ir V. Cepkai, savo diskurse A. Lukašenka išsakė mintį apie moteris valstybės poste, kuri aiškiai buvo nukreipta į minėtas opozicionieres: „Mūsų Konstitucija tokia, kad net valstiečiui sunku pakelti šią našta, o jei ją užkrausi moteriai, ji sugrius, vargšė. Tai aš turėjau omenyje, o ne tai, kad negerbiu moterų. Jei nebūtų moterų, aš nebūčiau prezidentas.“¹³¹ Taigi, netiesiogiai buvo stengiamasi parodyti, kad opozicijos atstovės nėra pakankamai kompetentingos valdyti šalį, o sulaukus rimto pasipriešinimo net gatvėse, režimas ėmė adaptuoti paveikesnius visuomenei mitus, kuriais kriminalizavo visą demokratinį judėjimą.

5 lentelė. Opozicijos kriminalizavimo kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
------------	--

¹²⁸ „Совещание по подготовке шестого Всебелорусского народного собрания“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-podgotovke-shestogo-vsebelorusskogo-narodnogo-sobraniya>.

¹²⁹ „Совещание по развитию важнейших организаций Министерства промышленности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-razvitiyu-vazhneyshih-organizaciy-ministerstva-promyshlennosti>.

¹³⁰ „Павел Латушко и Игорь Лещеня лишены дипломатического ранга, Василий Маркович освобожден от должности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d., <https://president.gov.by/ru/events/pavel-latushko-i-igor-leshchenya-lisheny-diplomaticheskogo-ranga-vasiliy-markovich-osvobozhden-ot-dolzhnosti>.

¹³¹ „Открытие мемориального комплекса памяти сожженных деревень Могилевской области“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 24 d., <https://president.gov.by/ru/events/otkrytie-memorialnogo-kompleksa-pamyati-sozhzhennyh-dereven-mogilevskoy-oblast>.

<p>Опозициjos kriminalizavimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> - „Aš nesu su fašistinėmis baltomis ir raudonomis vėliavomis ir atvirai sakau, kad tai – fašistinė simbolika.“¹³² - „Viso to kurstytojai ir organizatoriai – žmonės iš užsienio. Priešakyje – žmonės, turintys kriminalinę praeitį, be to, „padorią“ kriminalinę praeitį.“¹³³ - Viskas apčiuopiama, siejant su individualiais išpuoliais čia mūsų vadinamosios opozicijos, nežinau kaip tai pavadinti, iki šiol nelabai suprantu, kaip vadint visa tai¹³⁴. - „Blogai, kai į ramias, tylas, jaukias mūsų miestų, ypač sostinės, gatves ateina visokie žmonės, pažeisdami įstatymus ir tvarką.“¹³⁵
------------------------------------	---

Viena svarbiausių kategorijų, išryškėjusi prezidento rinkimų laikotarpiu, – **A. Lukašenkos kaip Baltarusijos egzistencijos garanto**. Ypač savo kalbose, interviu A. Lukašenka pažymi savo įnašą į Baltarusijos egzistenciją bei jos klestėjimą. Jis teigia, kad Baltarusiją savo rankomis kūrė 26 metus ir neleis jos sugriauti: „Ne kartą savo aplinkai ir visiems, kurie šiandien stovi, gina mūsų Baltarusiją, sakiau: net jei liksiu vienas, kovosiu už tai, ką savo rankomis kūriau ketvirtį amžiaus“¹³⁶. Tai parodo, kad A. Lukašenka tiesiogiai save sieja su Baltarusija, jos gerove ir egzistencija.

Dar labiau priešindamasis su egzistuojančia opozicija jis viename iš savo interviu tikino, kad jau kartą įveikė nacionalistines jėgas, kurias prilygina chaoso kėlėjoms: „Atėjau iš valdžios opozicijos labai sunkiais laikais, kai Baltarusijoje tęsė savo šėlsmą nacionalizmas. Jie

¹³² „Посещение ОАО "Гомсельмаш“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 28 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-oao-gomselmash>.

¹³³ „Совещание с членами Совета безопасности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 21 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-s-chlenami-soveta-bezopasnosti-1597421750>.

¹³⁴ „Встреча с Председателем Правительства России Михаилом Мишустиным“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 27 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-pravitelstva-rossii-mihailom-mishustinyim-1599140992>

¹³⁵ „Вручение государственных наград и генеральских погон“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 19 d., <https://bit.ly/3sESyhX>.

¹³⁶ „Интервью политическим обозревателям Беларуси и зарубежья“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 d. balandžio 22 d., <https://president.gov.by/ru/events/intervyu-politicheskim-obozrevatelyam-belarusi-i-zarubezhya>.

(nacionalistai – aut. past.) protėviai tų, kurie šiandien kursto netvarką viduje, kuriais šiandien remiasi Baltarusijos išorės jėgos“¹³⁷. Taip pat reikia išskirti, kad A. Lukašenka save įvardija pirmuoju suverenos Baltarusijos valstybės prezidentu, taip pabrėždamas savo demokratinį atėjimo į valdžią kelią.

Tyrimo metu matoma, kad ši kategorija išlieka aktyvi ir 2021 metais, nepaisant sumažėjusio protestų masto, opozicijos aktyvumo šalies viduje. Pavyzdžiui, 2021 metų sausio 29 dieną susitikime su studentais patvirtino, kad gins savo šalį: „Ant žirgo, ant tanko, ant šarvuočio, su kulkosvaidžiu rankose. Kad ir kiek man tai kainuotų, ginsiu savo šalį“¹³⁸ Taigi, A. Lukašenka režimo naratyve ima save pozicionuoti kaip šalies tvarkos ir egzistencijos garantą, vienintelį galintį ir pajėgiantį valdyti valstybę.

6 lentelė. A. Lukašenkos kaip Baltarusijos egzistavimo garanto kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
A. Lukašenka – Baltarusijos egzistavimo garantas	<ul style="list-style-type: none"> - „Mums pasisekė, kad būtent jūs ir aš sukūrėme pirmąją suverenią ir nepriklausomą valstybę.“¹³⁹ - „Noriu, kad jūs suprastumėte, kad jokių būdu ir eidamas prezidento pareigas pagal Konstituciją, ir kaip žmogus, kuris visą savo gyvenimą paskyrė šios nepriklausomos suverenos valstybės kūrimui, niekam neleisiu sugriauti šios šalies.“¹⁴⁰ - „Žinote, man visą gyvenimą taikomos sankcijos. Ketvirtis amžiaus sankcijų, aš gyvas ir sveikas.“¹⁴¹

¹³⁷ „Интервью политическим обозревателям Беларуси и зарубежья“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 d. balandžio 22 d., <https://president.gov.by/ru/events/intervyu-politicheskim-obozrevatelyam-belarusi-i-zarubezhya>.

¹³⁸ „Лукашенко: я буду защищать свою страну, чего бы это ни стоило“, *BelTa*, žiūrėta 2022 d. balandžio 20 d., <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-ja-budu-zaschischat-svoju-stranu-chego-by-eto-ni-stoilo-426222-2021/>

¹³⁹ „Посещение РНПЦ детской онкологии, гематологии и иммунологии“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 27 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-rnpc-detskoj-onkologii-gematologii-i-immunologii>.

¹⁴⁰ „Совещание о мерах поддержки реального сектора экономики со стороны банковской системы“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-o-merah-podderzhki-realnogo-sektora-ekonomiki-so-storony-bankovskoy-sistemy>.

¹⁴¹ „Посещение Белорусской атомной электростанции“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 30 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-belorussoj-atomnoj-elektrostantsii>.

Pabrėžtina, kaip matome 6 lentelės retorikos pavyzdžiuose, A. Lukašenka pateikia save kaip tą, kuris nebijo aukotis dėl Baltarusijos, nukentėti ir toliau dirba jos labui. Taip jis save priskiria prie didvyrių, kurie, kaip matoma režimo plėtojamame naratyve, aukojosi kovoje prieš fašizmą.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad tiriamuoju laikotarpiu režimo naratyve išryškėjo 4 kategorijos – „broliškų tautų“, sovietinės praeities, opozicijos kaip nusikaltėlių ir A. Lukašenkos kaip valstybės egzistencijos garanto. Tai patvirtina surinkti režimo retorikos pavyzdžiai.

2.2.3. Baltarusijos opozicijos naratyvo svarbiausios kategorijos

Kaip jau aptarta, naratyvo tyrimo prielaidos labai aiškios ir matomos, ypač atkreipiant dėmesį į tai, kad 2020 metų rinkimų metu iškilusios opozicijos atstovai nepriklausė anksčiau susiformavusiems opozicijos judėjimams. Anksčiau išvardytų ir tirti pasirinktų opozicijos atstovų kalbos, pasisakymai, įrašai socialiniuose tinkluose iliustruoja formuojamą opozicijos naratyvą. Toliau bus aptariamos rastos svarbiausios naratyvo kategorijos.

Tiriamosios opozicijos dalies naratyvą galima pavadinti „Naujosios Baltarusijos“ naratyvu. Pirmasis tiriamuoju laikotarpiu šią sąvoką pavartojo V. Babaryka, kuris 2020 metų birželio 17 d. išplatintoje vaizdo žinutėje, reaguojant į užšaldytą jo rinkimų sąskaitą, teigė, kad „Naujoji Baltarusija“ nušluos senojo režimo likučius.¹⁴² Taigi, šis naratyvas išliko aktyvus visu tiriamuoju laikotarpiu, jį toliau plėtojo tiek P. Latuška, tiek S. Cichanouskaja. Toliau išskiriamos svarbiausios kategorijos, kurios nustatytos tiriant šį naratyvą.

Viena svarbiausių kategorijų – **demokratinės Baltarusijos**, kurioje plėtojama priešprieša A. Lukašenkai, režimui bei jų vykdomai politikai. Siekiant pabrėžti šią skirtį, vartojamos sąvokos, kurios skirtos parodyti opozicijos demokratinį, teisinį pagrindą. Rinkiminės kampanijos metu tai buvo viena iš ryškiausių kategorijų, išlikusių visu tiriamuoju laikotarpiu. Pavyzdžiui, V. Babaryka rinkimų kampanijos metu teigė, kad jis siūlo „Baltarusijos piliečiams susigrąžinti orumo ir pagarbos jausmą.“¹⁴³

Opozicija iki rinkimų aiškiai stengėsi parodyti A. Lukašenkos padarytą žalą valstybei: „26 metus nesugebėjome sukurti tokios ekonomikos, kuri užtikrintų nepriklausomybę.“¹⁴⁴ Čia

---

¹⁴² „Бабарыку заблакавалі выбарчы фонд са 100 тысячамі рублёў“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=253731>.

¹⁴³ „Віктар Бабарыка ініцыюе правядзенне агульнанацыянальнага рэферэндуму па змене Канстытуцыі“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 22 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=253879>.

¹⁴⁴ „Бабарыка: Мы не народзец, мы — народ“, *Наша Ніва*, žiūrėta balandžio 20 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=252911>.

reikia atkreipti dėmesį, kad kalbama ne apie visą nepriklausomybės laikotarpį, o tik apie A. Lukašenkos valdymo metus. Tačiau vienas iš svarbiausių aspektų, kuris iškyla šioje kategorijoje, - kiekvieno piliečio laisvė ir teisė imtis iniciatyvos skirtingose gyvenimo srityse, pradedant politika, baigiant darbu gamykloje: „Naujojoje Baltarusijoje“ darbininkas netylės, darbininkas dalyvaus gamyklos ir šalies gyvenime. „Naujojoje Baltarusijoje“ valdžia su darbuotojais elgsis pagarbiai, o ne ginčysis.“¹⁴⁵

Po rinkimų, nagrinėjant P. Latuškos ir S. Cichanouskajos retoriką galima pastebėti, kad demokratinės Baltarusijos kategorijos apraiškų tik daugėjo, o retorika tapo stipresnė, paveikesnė, imta pabrėžti opozicijos ir A. Lukašenkos režimo priešpriešą, pavyzdžiui, galima rasti pavyzdžių, kai vieninteliu režimo ginklu vadinamas smurtas: „Režimas šiandien vėl parodė baltarusiams, kad smurtas vienintelis dalykas, kurį jis sugeba.“¹⁴⁶ Kuriama opozicijos priešprieša A. Lukašenkai rodo kitokios Baltarusijos viltį, kuri įmanoma tik su opozicijos pergale, tai galima matyti ir pateikiamuose retorikos pavyzdžiuose (žr. 7 lentelė).

7 lentelė. Demokratinės Baltarusijos kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
Demokratinė Baltarusija	<ul style="list-style-type: none"> - „Pildome savo svajonę apie laisvą ir laimingą Baltarusiją.“¹⁴⁷ - „Mes – laisvi ir europietiški baltarusiai – prašome taikos ir saugumo savo vaikams.“¹⁴⁸ - „Žinokite, kad „Naujoje Baltarusijoje“, namuose, visi jūs laukiami. Jūsų žinių, kritinio mąstymo ir minties laisvės prireiks naujoje ir demokratinėje Baltarusijoje.“¹⁴⁹

¹⁴⁵ „Усход Беларусі скандуе «Жыве Беларусь!». Жлобін эйфарычна сустрэў «Анэлаў Чарлі» ВІДЭА“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255946>.

¹⁴⁶ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская – об итогах марша в честь Народного Ультиматума“, 2020 m. spalio 25 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/344>.

¹⁴⁷ „Святлана Ціханоўская сабрала мітынг у Рэчыцы нягледзячы на дождж ФОТА“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 balandžio 23 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255958>.

¹⁴⁸ „Дзясяткі тысяч пратэстоўцаў дайшлі да плошчы Незалежнасці. Яны патрабуюць: «Трыбунал!»“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=257220>.

¹⁴⁹ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская объявила сотрудникам силовых структур дедлайн перехода на сторону народа“, 2020 m. spalio 20 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/290>.

	<ul style="list-style-type: none"> - „Mūsų kelias eina tik į naują demokratinę Baltarusiją, kur visi nusikaltėliai stos prieš įstatymą, kur bus reabilituojamos visos režimo aukos“¹⁵⁰. - „Visus šiuos 26 metus mes visi turėjome nepilnavertiškumo kompleksą, nes nuo mūsų niekas nepriklauso.“¹⁵¹
--	---

„Naujosios Baltarusijos“ naratyve aiški ir kita kategorija – **Baltarusijos nacionalistinių simbolių**. Joje, galima atkreipti dėmesį, kad dominuoja nacionalistams svarbūs simboliai – balta ir raudona vėliava, „pahonia“ – bei baltarusių kalba. Reikia pabrėžti, kad šios opozicijos formavimosi pradžioje baltarusių kalba neužėmė tokios svarbios pozicijos, tačiau kaip rodo surinkti duomenys, iš išorės pajutusi spaudimą, ši opozicija ėmė dažniau naudoti nacionalistinius simbolius, kalbą. Pavyzdžiui, liepos 20 d. M. Kalesnikava teigė, kad baltarusių kalba – ateities tikslas, o S. Cichanouskaja pripažino, kad tai svarbus klausimas¹⁵², tačiau didėjant opozicijos šalininkų skaičiui, S. Cichanouskaja ir M. Kalesnikava vis dažniau kalbėdavo apie baltarusių kalbos naudą ir svarbą tautai, o S. Cichanouskaja susirinkimuose su rinkėjais ėmė vartoti šią kalbą.

Tačiau negalima teigti, kad patys opozicijos atstovai atmetė rusų kalbos vartojimą. Jie pripažino, jog ji išlieka svarbi didelei daliai valstybės gyventojų, nes kai kurie nemoka baltarusių kalbos. Tiesa, matomas prielankumas baltarusių kalbai, ypač S. Cichanouskajos retorikoje: „Man visada malonu girdėti, kai jaunimas kalba baltarusiškai.“¹⁵³ Reikia atkreipti dėmesį, kad po rinkimų S. Cichanouskaja savo įrašus savo „Telegram“ kanale ir toliau rašė tik rusų kalba, tuo metu P. Latuška mažą dalį įrašų savo „Telegram“ kanale vis tik pateikia baltarusių kalba, nors didžioji dalis įrašų parašyti rusų kalba.

¹⁵⁰ Pavelas Latuška (@latushka), „Зварот Паўла Латушкі напярэдадні Нядзельнага Маршу“, 2020 m. gruodžio 5 d., <https://t.me/latushka/319>.

¹⁵¹ „Марыя Калеснікава пра мову, гвалт, шопінг утрох і парады Алексіевіч“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=256461>.

¹⁵² „Ціханоўская: Радуюся, калі чую, як моладзь гаворыць па-беларуску. Трэба больш беларускамоўных школ“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255638>

¹⁵³ „Ціханоўская: Радуюся, калі чую, як моладзь гаворыць па-беларуску. Трэба больш беларускамоўных школ“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255638>.

Jau minėta balta ir raudona vėliava bei „pahonia“ tapo šios opozicijos atpažįstamais simboliais. Jie išlieka svarbūs ir gerai atpažįstami. S. Cichanouskaja susitikimų su kitų šaliais lyderiais metu dovanoja baltos ir raudonos spalvų atminimo dovanėles, pavyzdžiui, buvusiai Vokietijos kanclerei A. Merkel padovanojo šių spalvų segę.¹⁵⁴ Toliau svarbią šios kategorijos dalį užima istorinė praeitis. Naudojant jau minėtus simbolius tyrime išryškėja, kad opozicija yra linkusi savo tautos pamatus kloti remiantis LDK ir ATR laikų paveldu, labai svarbi istorinė figūra, kuri dažniausiai minima tiek S. Cichanouskajos, tiek P. Latuškos įrašuose – Konstantinas Kalinauskas, kuris buvo vienas iš 1863 metu sukilimo vadovų. Jis tampa jungtimi su Europa: „2019 m. lapkričio 22 d. Vilnius nušvito baltomis ir raudonomis vėliavomis. Šią dieną buvo perlaidotas Kalinauskas. Praėjo beveik metai, Minsko gatvėse jau plevėsuoja istorinės vėliavos. Jų ne dešimtys, ne šimtai, o tūkstančiai.“¹⁵⁵

8 lentelė. Nacionalistinių simbolių kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
Nacionalistiniai simboliai	<ul style="list-style-type: none"> - „Aš ne liaudininkas, aš esu šlovingas baltarusių kohortos atstovas.“¹⁵⁶ - „Niekada neįsivaikysiu malonumo dėl „gimtosios-rusiškos“ kultūros, visų šių epų ir „kakošnikų“. Bet man labai patinka mūsų kultūra: raganos, milžinai, pagonybės likučiai.“¹⁵⁷ - „Tu mano brolis, kurį vadinu baltarusiu, nevenk savo gimtosios kalbos.“¹⁵⁸

¹⁵⁴ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская: Вчера мы встретились с Марией и Вероникой“, 2020 m. rugsėjo 6 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/106>.

¹⁵⁵ Pavelas Latuška (@latushka), „Амаль 10 месяцаў таму, упершыню за 26 гадоў, нацыя адчула, што такое звацца беларусамі.“, 2020 m. rugsėjo 4 d., <https://t.me/latushka/55>.

¹⁵⁶ „Бабарыка: Мы не народзец, мы — народ“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 20 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=252911>.

¹⁵⁷ „«Я хачу рабіць тое, што я раблю лепш за ўсіх». Правілы жыцця Віктара Бабарыкі“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 20 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251637>.

¹⁵⁸ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Учора на пікеце ў Воршы Ціханоўская павітала ўсіх на роднай мове.“, 2020 m. liepos 26 d. <https://t.me/tsikhanouskaya/35>.

	- „Baltarusiai – taiki tauta, išmananti savo istoriją, kad ir kaip ji būta parašyta vadovėliuose.“ ¹⁵⁹
--	---

Tačiau atsigręžimas į LDK ir ATR istoriją tiek simboliais, tiek istoriniais pasakojimais nereiškė, kad buvo neigiama Antrojo pasaulinio karo svarba Baltarusijai. S. Cichanouskaja 2021 metais parašė sveikinimą Pergalės dienos proga, jame pabrėždama didvyrių, kovojusių kare, svarbą bei pačios tautos sunkumus karo metu. Tačiau S. Cichanouskaja savo sveikinime pažymėjo šio karo naudojimą propagandos tikslams: „Yra tokių, kurie manipuliuoja žmonių išlikimo tragedijos užsklanda, siekdami nepelnytai sumenktini dabartinius kovotojus. Yra tokių, kurie propagandoje naudoja herojus, kovojusius už mūsų laisvę prieš 76 metus.“¹⁶⁰ Šioje citatoje matoma ir kita tyrime išsiskirianti kategorija – **didvyrių/herojų**.

Baltarusijos visuomenei atpažįstamas Antrojo pasaulinio karo didvyrių mitas „Naujosios Baltarusijos“ naratyve naudojamas apibūdinti protestuotojus, kurie tapo naujosios kartos didvyriais ir herojais. Reikia pabrėžti, kad ši naratyvo kategorija išryškėja po prezidento rinkimų, prasidėjus masiniams opozicijos šalininkų protestams bei režimo represijoms prieš protestuotojus.

Toks opozicijos požiūris į protestuotojus rodo pasididžiavimą jais bei kartu suteikia įvertinimą bei kartu turėjo skatinti juos nepasiduoti, toliau dalyvauti opozicijos veikloje. Tiriamuoju laikotarpiu galima išskirti Romano Bondarenkos mirties atvejį, kai vyras buvo mirtinai sumuštas kaukėtų vyrų, kurie atvyko nuimti baltų ir raudonų vėliavų. P. Latuška savo užuojautoje panaudojo minėta didvyrio/herojaus kategoriją: „Amžinas atminimas Baltarusijos didvyriui, dėl kurio mes privalome atkurti Baltarusiją, apie kurią jis svajojo ir už kurią kovojo. Jis herojus, kurio vardu bus pavadintos miesto gatvės.“¹⁶¹

9 lentelė. Didvyrių/herojų kategorijos retorikos pavyzdžiai. Šaltinis sudarytas autorės.

Kategorija	Priskiriami būdingi retorikos pavyzdžiai
------------	--

¹⁵⁹ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская поддержала всех, кто выйдет сегодня на марш“, 2020 m. lapkričio 1 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/373>.

¹⁶⁰ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская [поздравляет](https://t.me/tsikhanouskaya/1177) беларусов с Днем Победы“, 2021 m. gegužės 9 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/1177>.

¹⁶¹ Pavelas Latuška (@latushka), „Не только внешняя, но и внутренняя политика Лукашенко переживает полный крах.“, 2020 m. lapkričio 20 d., <https://t.me/latushka/287>.

Didvyriai/herojai	<ul style="list-style-type: none"> - „Šiandien žygis skirtas mūsų didvyriams – visiems, kurie tęsia kovą.“¹⁶² - „Baltarusija – didvyrių šalis, tad kalbėkime apie tai kuo dažniau!“¹⁶³ - „Dabar mes esame vienintelė tauta, kuri gerbia savo herojus. Mūsų herojai yra menininkai, kurie įkvepia priešintis.“¹⁶⁴
-------------------	--

„Naujosios Baltarusijos“ naratyvas susideda ir varijuoja naudodamas kategorijas su europietiško ir demokratiško vertybėmis, bet kartu naudoja ir Baltarusijos režimo išnaudotus mitus bei nesistengia neigti, kad baltarusių kalbos nemokantys Baltarusijos gyventojai negali trokšti tokių vertybių bei valdžios kokią siūlo opozicija.

2.3. Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų pokyčių dinamika

2.3.1. Baltarusijos režimo naratyvo grįžimas į 1995 metus

Kaip jau užsiminta pirmajame šio darbo skyriuje, Baltarusijos režimas jau yra keitęs savo plėtojamą naratyvą, priklausomai nuo susiklosčiusios politinės, ekonominės ar socialinės situacijos. Pirmajame darbo skyriuje buvo išskirti du naratyvo pokyčių etapai – iki 2014 metų ir nuo 2014 m. iki 2020 m. Kaip matoma iš antroje darbo dalyje pateiktos tyrimo medžiagos, galima drąsiai teigti, kad 2020 metais įvyko ryškūs Baltarusijos režimo naratyvo pokyčiai, kurie labiausiai atsispindėjo keliuose srityse - baltarusių kalbos, istorinės praeities bei santykių su Rusija.

Visų pirma, pirmojoje tyrimo dalyje, kalbant apie Baltarusijos režimo naratyvą, nebuvo išskiriamas kalbos klausimas, tačiau tai ir rodo vieną pagrindinių pokyčių, lyginant su nuo 2014 metų plėtotu naratyvu. Visu tiriamuoju laikotarpiu nebuvo fiksuota atvejų, kai režimo atstovai kalbėtų apie baltarusių ar rusų kalbos klausimą, jis apskritai išnyksta iš darbotvarkės. Galima pastebėti, kad fiksuoti keli išskirtiniai atvejai, kai tiriamuoju laikotarpiu A. Lukašenkos oficialiajame puslapyje rusų kalba tame pačiame tekste pateikiamos kalbos ištraukos išskirtinai tik baltarusių kalba. Geriausiai tai iliustruojantis pavyzdys – 2020 metų liepos 2 dienos kalba,

¹⁶² Svetlana Cichanouskaja, (@tsikhanouskaya), „Я поздравляю всех с еще одним воскресеньем свободы.“, 2020 m. rugsėjo 13 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/124>.

¹⁶³ Svetlana Cichanouskaja, (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская подвела итоги второго дня забастовки“, 2020 m. spalio 27 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/356>.

¹⁶⁴ Pavelas Latuška (@latushka) „Центральный аппарат Следственного комитета идёт на раскол.“ 2020 m. lapkričio 4 d., <https://t.me/latushka/255>.

skirta Baltarusijos nepriklausomybės dienai. Kai kreipiamasi išskirtinai į baltarusius, tekstas pateikiamas tik baltarusių kalba ir šioje dalyje A. Lukašenka pasakoja apie šimtmečius trukusią baltarusių protėvių nelaisvę ir jų istoriją bei tai, kaip Didysis Tėvynės karas išlaisvino tautą.¹⁶⁵

Po prezidento rinkimų užfiksuotas tik dar vienas toks atvejis prezidento oficialiame puslapyje, todėl galima daryti prielaidą, kad režimas baltarusių kalbos kategoriją deaktyvavo ir aktyviai nebenaudojo viešajame diskurse. Tačiau reikia pabrėžti, kad nors ir deaktyvuota, tačiau ši kategorija išliko režimo naratyve.

Pirmojoje darbo dalyje buvo minima, kad nuo 2014 metų Baltarusijoje prasidėjo dalinė antisovietizacija, kai į režimo naratyvą priimti nauji nesovietiniai ideologiniai elementai, tai labiausiai susiję su LDK ir ATR istoriniu palikimu bei tokiais simboliais, kaip balta ir raudona vėliava, „pahonia“. Tačiau kaip parodė tyrimas, nuo 2020 metų nusigręžiama nuo šios krypties ir propaguojama sovietinė istorijos dalis, kuri, reikia pabrėžti, nebuvo užmiršta ir laikotarpiu nuo 2014 metų.

Tiriamuoju laikotarpiu kelių šimtmečių istorija režimo nėra neigiama, tačiau pateikiama kaip priespaudos laikotarpis: „Net ir neturėdamas politinės nepriklausomybės, šimtmečius gyvendamas kultūrinės, religinės ir politinės ekspansijos priespaudoje, jam pavyko išsaugoti savo etninę tapatybę ir tradicijas.“¹⁶⁶ Reikia atkreipti dėmesį, kad nors ir vertinamas blogai, tačiau šimtmečių istoriją A. Lukašenka savo kalbose vis dar pateikė kaip Baltarusijos valstybės ir tautos egzistencijos pagrindą: „Žinoma, mūsų nepriklausomybės ištakos siekia antiką, šimtmečių gilumą. Jie siekia Polocko kunigaikštystės politinę ir ekonominę nepriklausomybę“.¹⁶⁷ Tyrimo metu po prezidento rinkimų, dar labiau išryškėjo šios istorinės naratyvo dalies nutylėjimas, tačiau ne jos išnykimas – vienu garbingiausių prezidento įvertinimų išliko Pranciškaus Skorinos premija. Ja, pavyzdžiui, 2021 m. apdovanotas memorialinis kompleksas „Bresto didvyrių tvirtovė“,¹⁶⁸ kuris iš esmės skirtas Didžiojo Tėvynės karo mitui išlaikyti ir įprasminti.

---

¹⁶⁵ „Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/vystuplenie-na-torzhestvennom-sobranii-ko-dnyu-nezavisimosti-belarusi>

¹⁶⁶ „Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/vystuplenie-na-torzhestvennom-sobranii-ko-dnyu-nezavisimosti-belarusi>

¹⁶⁷ „Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://president.gov.by/ru/events/vystuplenie-na-torzhestvennom-sobranii-ko-dnyu-nezavisimosti-belarusi>

¹⁶⁸ „Мемориальный комплекс "Брестская крепость-герой" удостоен ордена Франциска Скорины“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d. <https://president.gov.by/ru/events/memorialnyy-kompleks-brestskaya-krepost-geroy-udostoen-ordena-franciska-skoriny>.

Ryšciausias pokytis susijęs su baltos ir raudonos vėliavos bei „pahonios“ simboliais. Kaip jau minėta pirmoje darbo dalyje, jie nebuvo įteisinti šalyje, tačiau atliekant tyrimą, aiškiai buvo matoma, kad rinkiminės kampanijos metu režimo naratyvas priskyrė šiems simboliams fašizmo reikšmę. Ankstesniuose tyrimuose, aptartuose šiame darbe, šis aspektas nebuvo išskiriamas, todėl sunku pasakyti, ar tai nauja reikšmė, ar visada egzistavusi.

Trečioji išskirta kategorija, kuri susijusi su jau aptarta anksčiau, yra santykiai su Rusija. Kaip pirmoje darbo dalyje pabrėžiama, po Krymo aneksijos Baltarusija stengėsi didinti savo ir Rusijos atstumą, o žodžių junginys „rusiškasis pasaulis“ įgijo neigiamą reikšmę, o dar nuo 2010 m., vadovėliuose nebeliko. Tačiau kaip galima matyti iš surinktų duomenų, po 2020 m. vėl atsigręžiama į Rusiją, atsiranda „broliškų tautų“ kategorija, ji tapo „slavų vienybės“ idėjos atitikmeniu. „Broliškų tautų“ idėja išsiskiria tuo, kad čia minimos iš esmės tik dvi tautos – rusų ir baltarusių. Tam naudojami jau aptarti Didžiojo Tėvynės karo mitai, bendra pergalė prieš fašizmą.

Tyrimo laikotarpiu apskritai galima matyti gerėjantį požiūrį į Rusiją bei svarbią „strateginę partnerystę“ su ja: „Esu įsitikinęs, kad Baltarusijos ir Rusijos strateginės partnerystės santykiai, pagrįsti ilgametėmis draugystės, solidarumo ir abipusės paramos tradicijomis, ir toliau efektyviai plėtosis.“¹⁶⁹

Tačiau negalima teigti, kad šie Baltarusijos režimo plėtojamo naratyvo pokyčiai fiksuojami tik reaguojant į politinę krizę, kilusią dėl prezidento rinkimų. Pokyčių dinamika imta fiksuoti po 2020 m. vasario 7 d. vykusio susitikimo su Rusijos rezidentu Vladimiru Putinu, per kurį kalbėta apie naftos eksportą. Tyrimo metu, iki susitikimo su V. Putinu, fiksuota kritika Rusijai, noras ir ekonomiškai atitolti nuo Rusijos: „Dabar rusiškos naftos tiekimui alternatyvos nėra, bet, kaip sakėme, reikia diversifikavimo. Turime eiti link to, kad tik 30-40 proc. naftos pirkime Rusijos Federacijoje“¹⁷⁰ ir „Ir vėl kilo nesutarimų energetikos klausimais su artimiausia partnere – Rusija. Tai vyksta reguliariai jau 13 metų, nepaisant abipusių įsipareigojimų.“¹⁷¹

Tačiau po šio susitikimo nelieka viešajame diskurse kritikos Rusijai, V. Putinui ar kitiems politikams, o susitikimo Sočyje metu, A. Lukašenka oficialiame pranešime teigė, kad derybas

---

¹⁶⁹ „Поздравление Президенту России Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossii-vladimiru-putinu-1601993671>

¹⁷⁰ „Совещание по вопросам повышения эффективности реализации нефтепродуктов на экспорт“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshanie-po-voprosam-povysheniya-effektivnosti-realizatsii-nefteproduktov-na-eksport-22902>.

¹⁷¹ „Совещание об обеспечении эффективной работы топливно-энергетического комплекса“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d., <https://bit.ly/39m23fi>.

su V. Putinu pradėjo nuo bendros istorijos, vėliau šalys palietė šiuolaikines grėsmes regione ir kituose pasaulio kampeliuose, įskaitant situaciją Ukrainoje.¹⁷² Toliau, politinės krizės 2020 metu režimas aiškiai pagrindine savo sąjungininke laikė Rusiją. Pavyzdžiui, 2020 metų rugpjūčio 15 dieną A. Lukašenka skelbė sutaręs su V. Putinu, kad Baltarusijai būtų suteikta visapusiška pagalba iš Rusijos, užtikrinant saugumą.¹⁷³ Be jau aptartų aspektų tiek pirmoje, tiek antroje tyrimo dalyje, galima teigti, kad A. Lukašenkos ir V. Putino pokalbiai politinės krizės Baltarusijoje metu buvo intensyvūs, po juose, pagal oficialiąją režimo poziciją, visapusiškai buvo palaikomas režimas.

Taigi, Baltarusijos režimo naratyvo pokyčiai 2020 metais tikrai vyko, juos galima išskirti į tris svarbiausias kategorijas – baltarusių kalbos, istorinės praeities bei santykių su Rusija. Galima pažymėti, kad kintantis naratyvas ėmė panašėti į vyravusį iki 2014 metų, kai pasakojime nebuvo svarbūs tautiniai naratyvai, susiję su LDK ar ATR, bei apskritai baltarusių tapatybė buvo formuojama kaip sovietinio pasaulio dalies, o ne baltarusio.

2.3.2. „Naujosios Baltarusijos“ naratyvo naujumas

Kaip jau anksčiau aptarta, Baltarusijos opozicija nėra homogeniška, o konkrečiai tyrime aptariama jos dalis yra naujai susiformavusi, todėl negalima teigti, jog sąlyginai neseniai suformuotame „Naujosios Baltarusijos“ naratyve yra išskirtinių pokyčių, nes kuriamas apskritai naujas pasakojimas, nesietinas su anksčiau egzistavusia opozicija.

Tiriamuoju laikotarpiu buvo stebimas šio naujo naratyvo formavimasis. Tai iliustruoja ir M. Kalesnikavos pasakyta kalba opozicijos mitinge prieš prezidento rinkimus: „Puikiai suprantu, kad daug kam mūsų rinkimų programoje trūksta baltarusių kalbos. Taip yra visų pirma dėl to, kad per trumpą laiką turime daug ką suspėti, todėl renkamės tokį formatą, kuris mums patogesnis.“¹⁷⁴ Jaučiama, kad rinkiminės kampanijos metu pagrindinė šios opozicijos „varomoji jėga“ – priešprieša A. Lukašenkos režimui, tačiau stiprėjant smurtui prieš protestuotojus, ėmė ryškėti pagrindinės naratyvo kategorijos.

Pagal pirmoje tyrimo dalyje aptariamus opozicijos naratyvo požymius galima teigti, kad darbe nagrinėjamos opozicijos naratyvas primena nuo 2014 metų A. Lukašenkos režimo naudotą „Creole“ nacionalizmo remiamą pasakojimą, kuriame susipina tiek sovietinė, tiek

---

¹⁷² „Рабочая поездка в Гомельскую область“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d., <https://bit.ly/3wiYj60>.

¹⁷³ „Совещание в Центре стратегического управления в Министерстве обороны Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d., <https://bit.ly/3l44yp8>.

¹⁷⁴ „Марыя Калесніківа пра мову, гвалт, шопінг утрых і парады Алексіевіч“, *Наша Ніва*, žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=256461>.

LDK ir ATR istorijos dalys. Neatmetami tiek galimi santykiai su Rusija, tiek su Europa, svarbūs išlieka ir Antrojo pasaulinio karo, ir ankstesni istoriniai įvykiai, visi jie tiesiogiai siejami su Baltarusijos kaip šalies valstybingumu, baltarusių tauta.

Tokias išvadas leidžia daryti tai, kad, kaip jau anksčiau minėta, lygiagrečiai vartojama baltarusių ir rusų kalbos, neatmetama Pergalės dienos svarba ir pats mitas pasitelkiamas sustiprinti savo didvyrių/herojų svarbą. Įdomu tai, kad netgi būdami Europos Sąjungos valstybėse, tiek P. Latuška, tiek S. Cichanouskaja neatmetė galimybės bendrauti su Rusija, jei ši palaikys opozicijos siekius: „Rusija dabar turi pasirinkimą - išlaikyti savo įvaizdį tarp baltarusių ar ne. Būtų logiška, kad Maskva pradėtų oficialių dialogą su Baltarusijos visuomene. Manau, kad Rusijai pakanka 26 metų, kad suprastų viską apie Lukašenką. Jo dienos suskaičiuotos.“¹⁷⁵

Toliau, nors V. Putinas ir nepalaikė opozicijos, tačiau opozicijos diskurse išlaikomas mandagus tonas, kalbant apie Rusijos sprendimus: „Noriu priminti V. Putinui: kad ir ką priimtumėte ir dėl ko susitartumėte susitikimo Sočyje metu, tai nebus teisiniai įsipareigojimai. Visi su neteisėtu prezidentu A. Lukašenka pasirašyti susitarimai bus peržiūrėti naujosios Vyriausybės (...). Labai apgailestauju, kad nusprendėte pradėti dialogą su uzurpatoriumi, o ne su Baltarusijos žmonėmis.“¹⁷⁶

Taigi, galima teigti, kad tiriamosios opozicijos naratyvas tiriamuoju laikotarpiu formavosi, keitėsi, tačiau jis panašus į „Creole“ nacionalizmą, kuriame derinami tiek rusiškos, tiek baltarusiškos tautinio identiteto kategorijos.

2.4. Baltarusijos režimo atsakas į opoziciją

Surinkti tyrimo metu duomenys leido nustatyti pagrindines Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvų kategorijas. Baltarusijos režimo atveju nustatyti pokyčiai, kurie fiksuoti 2020 metais naratyve, tuo metu nustatyta, kokį naratyvą plėtoja naujai susiformavusi Baltarusijos opozicija.

Nustacius pagrindines kategorijas bei pokyčius galima tiksliau nustatyti, kaip Baltarusijos režimas naudojo savo plėtojamą naratyvą siekdamas pateisinti savo veiksmus prieš opoziciją bei delegitimizuoti ją. Tyrimo metu surinkti duomenys leidžia teigti, kad 2020 metais

---

¹⁷⁵ Pavelas Latuška (@latushka), „Павел Латушко о визите в Минск Министра иностранных дел РФ Сергея Лаврова“, 2020 metų lapkričio 26 d., <https://t.me/latushka/300>.

¹⁷⁶ Svetlana Cichanouskaja (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская о встрече Путина с Лукашенко“ Telegram įrašas, 2020 metų rugsėjo 14 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/127>.

politinės krizės akivaizdoje Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvai buvo priešingi vienas kitam. Pirmoje tyrimo dalyje nustatytos kategorijos išryškina esančias skirtis (žr. 10 lentelė).

10 lentelė. Nustatytų Baltarusijos režimo ir opozicijos naratyvo kategorijų palyginimas

Baltarusijos režimo naratyvo kategorijos	Baltarusijos opozicijos naratyvo kategorijos
<ul style="list-style-type: none"> - A. Lukašenka – Baltarusijos egzistencijos garantas - „Broliškos tautos“ - Sovietinės praeities propagavimas - Opozicijos kriminalizavimas 	<ul style="list-style-type: none"> - Demokratinė Baltarusija - Nacionalistiniai simboliai - Didvyriai/herojai

Baltarusijos režimas savo nuo 2014 metų fiksuojamame naratyve 2020 metais deaktyvavo tas kategorijas, kurios labiausiai persidengė su minėtąja opozicija ir kartu ėmė aktyviai naudoti tas naratyvo dalis, kurios delegitimizuotą opoziciją. Ryškiausiai to pavyzdžiais galima laikyti baltos ir raudonos vėliavos priskyrimą fašistų simboliams bei taip pačią opoziciją prilyginant fašistams, su kuriais baltarusių tauta kovojo Antrojo pasaulinio karo metu: „Pavojingiausia yra tai, kad prasidėjo radikalėjimo procesas. Visi tai jau pastebėjo. Ir šie taškai, kiemai jau tapo susirėmimų vieta. Kažkas kabinasi profašistines juosteles, kažkas to nekenčia, ateina ir jas nupjauna.“¹⁷⁷

Politinės krizės metu režimas stengėsi prabrėžti priešpriešą tarp jų ir opozicijos ir dažnai kalbų metu A. Lukašenka primindavo fašistų padarytus nusikaltimus Baltarusijoje: „Atėjo laikas apginti nugalėtojų vėliavos garbę. Kai matome, kad net prieš 75 metus nuo fašistinės vergijos ir genocido išgelbėtų tautų palikuonys griaua paminklus sovietų kariams. Mūsų broliškoje šalyje tai įžengė net į karštą fazę.“¹⁷⁸ Iš šios priešpriešos kyla dar viena jau užkoduota priešprieša – kas yra tikrieji didvyriai? Baltarusijos režimo naratyve didvyriais tampa visi kovotojai prieš fašizmą, o tai reiškia visi pareigūnai, kurie kovojo prieš „pažeidėjus, nusikaltėlius“ opozicijos atstovus, protestuotojus: „Pagerbdami savo protėvius, suteikusius ramybę ir laisvę mūsų gimtajam kraštui, esame įpareigoti ginti žmones nuo ekstremizmo ir naujųjų laikų radikalizmo.“¹⁷⁹

¹⁷⁷ „Совещание по актуальным вопросам внешней политики“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d., <https://bit.ly/3LcgOyj>.

¹⁷⁸ „Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d., <https://bit.ly/315Ygp1>.

¹⁷⁹ „Приветствие делегатам и участникам XIV съезда Белорусского союза журналистов“, *Портал Президента Республики Беларусь*, žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d., <https://bit.ly/37LakZK>.

Tuo metu opozicija didvyriais/herojais vadina nepasiduodančius ir į gatves einančius protestuotojus, tačiau dėl turimų režimo galios pozicijų opozicijai nepavyko išlaikyti aktyvaus pasipriešinimo Baltarusijoje ir 2021 metais. Taigi, režimo naratyvas šalies viduje, galima teigti, jog „suveikė“, nes pasiekė savo tikslą ir masiniai protestai Baltarusijoje nutrūko.

Kitas svarbus aspektas – A. Lukašenka kaip šalies egzistencijos garantas. Kaip matoma tyrime, A. Lukašenka pasakoja sukūręs dabartinę Baltarusiją ir neleis jos sugriauti, tai legitimizuoja jo kaip šalies lyderio veiksmus, kurie, vadovaujantis naratyvu, yra teisingi ir skirti išlaikyti valstybę. Pats A. Lukašenka tyrimo metu savo retorikoje pabrėžia, kad didelių klaidų savo valdymo metu nepadarė: „Neįmanoma išdirbti prezidentu daugiau nei ketvirtį amžiaus ir kažkur nesuklypti, nesuklysti. Tačiau sisteminių klaidų nepadarėme.“¹⁸⁰ Kartu opozicijos „Naujosios Baltarusijos“ naratyvas nepritaria tokiai A. Lukašenkos pozicijai, jį kritikuoja ir iš esmės teigia, kad „Naujoji Baltarusija“ įmanoma tik nelikus A. Lukašenkos.

Taigi, režimo naratyvo pokyčiai buvo reikalingi tam, kad būtų galima pateisinti savo veiksmus, nukreiptus prieš opoziciją ir protestuotojus. Taip pat svarbu pabrėžti, apie ką jau rašyta antroje tyrimo dalyje, tiriamosios Baltarusijos opozicijos naratyvas buvo panašus į paties A. Lukašenkos režimo naudotą „Creole“ naratyvą, todėl naratyvų sutapimas nebūtų legitimizavęs režimo veiksmų prieš opoziciją, protestuotojus.

---

¹⁸⁰ „Лукашенко: я буду защищать свою страну, чего бы это ни стоило“, *BelTa*, žiūrėta 2022 m. balandžio 20 d., <https://bit.ly/3N8RTNC>.

IŠVADOS

Baltarusijoje 2020 metais kilę masiniai opozicijos protestai buvo laikomi pokyčių ženklu, tačiau valdantysis režimas protestus ir pasipriešinimą numalšino naudodami ir smurtines priemones. Reikia pastebėti, kad opozicija neišlaikė savo persvaros, nors sukėlė vieną didžiausių politinių krizių šiuolaikinės Baltarusijos istorijoje. Taigi, išnagrinėjus naratyvų teoriją ir atlikus tyrimą galima teigti, kad:

1. Naratyvas yra pasakojimas, kuris skirtas suvokti tikrovę. Politikai naratyvus naudoja siekdami legitimizuoti, paaiškinti politiką ar savo veiksmus, taip pat siekdami palaikymo savo plėtojama politikai. Naratyvai yra kintantys, todėl jais galima manipuliuoti, siekiant tikslų.
2. Baltarusijos režimo naratyvo tyrimų analizė parodė, kad Baltarusijos režimo naratyvas kinta ir yra priklausomas nuo politinės ar geopolitinės situacijos. Ryškiausias to pavyzdys – 2014 m., kai Krymo okupacijos metu Baltarusijos režimas ėmė keisti savo pasakojimą taip siekdamas tolti nuo Rusijos įtakos sferos ir artėti prie Europos. Svarbu, kad prasideda dalinė antisovietizacija, į naratyvą įtraukti nauji istoriniai aspektai, svarbia baltarusio tapatybės dalimi tapo baltarusių kalba, o kartu ėmė nykti naudotas slavų vienybės naratyvas.
3. Dėl Baltarusijos opozicijos nehomogeniškumo, skirtingų pažiūrų iš esmės beveik neįmanoma nustatyti bendrų naratyvų, tačiau galima išskirti, kad dažniausiai opozicijos naratyvams būdinga baltarusių kalbos svarba, išryškinama LDK ir ATR istorija, naudojami su šiuo laikotarpiu siejami simboliai („pahonia“ bei balta ir raudona vėliava) bei svarbiausias kuriamo naratyvo elementas - priešprieša A. Lukašenkos režimui.
4. 2020 metais fiksuojami Baltarusijos režimo naratyvų pokyčiai. Visų pirma, baltarusių kalba dingsta iš viešojo diskurso, bet ir rusų kalbos klausimas nebesugrįžta. A. Lukašenka režimo naratyve tampa valstybingumo garantu ir šiuolaikinės šalies kūrėju. Aktyviau propaguojama sovietinė istorija, o Rusija vadinama „broliška tauta“, tuo pačiu metu režimas deaktyvuoja LDK ir ATR istorijos kategoriją, ji diskurse atsiranda tik fragmentiškai. Dėl geopolitinės situacijos naratyve broliška tauta nebevadinama Ukraina. Taigi, pagrindinė Baltarusijos sąjungininkė režimo naratyve yra Rusija.
5. Tyrime analizuojama opozicija sukuria „Naujosios Baltarusijos“ naratyvą, kuris primena nuo 2014 m. režimo plėtotus naratyvus, kuriuose naudojami tiek sovietiniai, tiek nacionalistiniai simboliai bei LDK ir ATR istorija. Baltarusių kalba tampa svarbia

naratyvo dalimi, tautiškumo ženklu, tačiau nėra atmetama ir rusų kalba. Opozicija neatmeta bendradarbiavimo su Rusija, ji išlieka svarbia partnere, rodytas pasitikėjimas V. Putinu, todėl bent aktyviausiu protestų vykimo metu naratyve Europa nelaikoma pagrindine jėga, partnere. Iš atlikto tyrimo galima daryti prielaidą, kad opozicijos protestų masiškumas gali būti susijęs su tuo, kad jų plėtotas naratyvas buvo daugelyje sričių panašus į režimo, o tai reiškia – lengvai atpažįstamas, artimas.

6. Baltarusijos režimo naratyvo pokyčiai, fiksuoti 2020 metais, leido legitimizuoti savo smurtinius veiksmus prieš protestuotojus ir opoziciją, tam aktyviai buvo naudojamas Didžiojo Tėvynės karo mitas ir kova prieš fašistus. Taip režimas stengėsi demonizuoti jam pasipriešinusią visuomenės dalį bei suprantamomis kategorijomis įprasminti jų blogį ir žalą. Taip pat režimas keisdamas naratyvą leido A. Lukašenkai viešajame diskurse save pozicionuoti kaip asmenį, kuris geriausiai supranta, ko reikia Baltarusijai ir kas jai kenkia. Reikia pabrėžti, kad deaktyvuotos anksčiau su baltarusiškumu naratyve sietos kategorijos leido aiškiau nubrėžti skirtį tarp naujos opozicijos ir režimo, o kartu lengviau primesti neigiamą požiūrį į opoziciją.

Šios išvados parodo, kad naratyvo dalių deaktyvacija ir aktyvavimas iš tiesų naudojama politikos lyderiams siekiant pateisinti savo veiksmus kriziniu laikotarpiu, šiuo atveju – Baltarusijos politinės krizės 2020 metais metu. Tuo metu opozicijos naudotas naratyvas nesusilaukė ilgalaikės sėkmės, nors jis ir buvo panašus į buvusį režimo naratyvą, tačiau dėl didelio galių skirtumo, represinės struktūros bei žmonių nusigrėžimo nuo opozicijos nepavyko sukurti ilgalaikio aktyvaus pasipriešinimo Baltarusijoje, o tai lėmė nurimusius protestus, sumažėjusį dėmesį pasipriešinimui prieš režimą. Tačiau dėl tyrime išryškėjusių naujų aspektų **rekomendacija** atskiru tyrimu iširti naratyvo pokyčius, kuriems įtaką daro Baltarusijos režimo santykiai su Rusija, kadangi pirmieji naratyvo pokyčių požymiai pastebėti ne rinkiminės agitacijos metu, bet po A. Lukašenkos ir V. Putino susitikimo 2020 m. vasarį. Tai leistų padaryti tikslesnes išvadas dėl Baltarusijos režimo naratyvo kismo ir jam įtaką dariusių veiksnių.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Literatūros sąrašas

1. Bekus, Nelly. *Struggle Over Identity. The Official and The Alternative „Belatusianness“*. Hungary: Central European University Press, 2010.
2. Buhr, Renee, Marharyta Fabrykant, Regina Jasiulevičienė. „Theoretical approacher to national identity“. Kn. Steven M. Hoffman, Renee Buhr (sud.). *Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013, 15-51.
3. Dastanka, Alena. „Multilateralism In Foreign Policy Of Belarus: European And Eurasian Dimension“. *Regional formation and Development Studies*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 16 (2), 2015, 16-23.
4. De Vogel, Sasha. „Anti-opposition crackdowns and protest: the case of Belarus, 2000-2019“. *Post-Soviet Affairs*. Routledge, 38:1-2, 2022, 9-25.
5. Hart, Janet. „Cracking the Code: Narrative and Political Mobilization in the Greek Resistance“, *Social Science History*. Cambridge: Cambridge University Press, 16(4), 1992, 631-668.
6. Ioffe, Grigory. „Culture Wars, Soul Searching and Belarusian Identity“. *East European Politics and Societies*. Sage Journals, 21(2), 2007, 348-381.
7. Jachovič, Juljan, „Baltarusių tapatybės naratyvų konstravimas: baltarusių kalba“. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 17, 2019, 247-267.
8. Kamutavičius, Rūstis. „Lithuanian and Belarusian National Narratives. G. B. Vico`s „Retrospective“. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Соціологія і політичні науки. Т. 22, 2 (29), 2017, 51-61.
9. Kasylytė-Alliks, Eglė. „Discursive construction of Lithuania`s „others“: the case of Belarus“. *Nationalities Papers. The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 45 (1). Cambridge University Press, 2017, 1-16.
10. Kazharski, Aleksei. „Belarus` entry into international society: Between a small nation-state and big narratives“. *Memories of Empire and Entry into International Society. Views from the European Periphery*. New York: Routledge, 2017, 16-37.

11. Kulakevich, Tatsiana. „National Awakening in Belarus: Elite Ideology to ‘ Nation’ Practice“. *SAIS Review of International Affairs*. Johns Hopkins University Press, 40 (2), 2020, 97-110.
12. Lewis, Simon. „The „Partisan Republic“: Colonial Myths and Memory Wars in Belarus“, *War and Memory in Russia, Ukraine and Belarus*, Palgrave Macmillan, 2017, 371-396.
13. Mayring, Phillipp. Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research“. *Forum Qualitative Social Reserch*, 2006, 7 (1). <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/153#g422>, (žiūrėta 2022 m. kovo 20 d.)
14. Mamul, Natalia. „Narrative Templates of Post-Soviet Identity in Belarus“. *Polish Sociological Review*. Varšuva: Polish Sociological Association, 166, 2009, 229-249.
15. Mojeiko Vadim, „Soft Belarusization: A New Shift in Lukashenka`s Domestic Policy?“. *Belraus Digest*. 2015. <https://belarusdigest.com/story/soft-belarusization-a-new-shift-in-lukashenkas-domestic-policy/>, (žiūrėta 2022 m. vasario 25 d.).
16. Payne, A. Rodger. „Persuasion, Frames and Norm Construction“, *European Journal of International Relations*. 7(1), 2001, 37-61.
17. Patterson, Molly, Kristen Renwick Monroe, „Narrative in Political Science“. *Annual Reviews*. Cambridge: Cambridge University Press, 1, 1992, 315-331.
18. Posokhin, Ivan. „Soft Belatusization: (Re)building of Identity or “Border Reinforcement”?“. *Colloquia Humanistica*, 8. 2019, 57-78, <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/ch/article/view/ch.2019.005/4988>, (žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d.).
19. Rjaschenko, Jevgenijs. *Belarus`s National Narratives and Representation of the Grand Duchy of Lithuania*. 2014. https://researchrepository.wvu.edu/etd/416/?utm_source=researchrepository.wvu.edu%2Fetd%2F416&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages, (žiūrėta 2021 m. gruodžio 1 d.).
20. Rudkouski, Piotr. „Soft Belarusianisation. The ideology of Belarus in the era of the Russian-Ukrainian conflict“. *OSW Commentary*. 2017. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-11-03/soft-belarusianisation-ideology-belarus-era-russian-ukrainian>, (žiūrėta 2021 m. gruodžio 1 d.).
21. Rukutienė, Sima. „Identity and the construction of Lithuania`s foreign policy in the post Eu-Period“. Kn. Steven M. Hoffman, Renee Buhr (sud.). *Lithuanian and Belarusian*

- National Identity in the Context of European Integration*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013, 139-159.
22. Shadurski, Victor. „Belarusian National Identity, State Building and Regional Integration“. Kn. Steven M. Hoffman, Renee Buhr (sud.). *Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2013, 160-181.
23. Subotić, Jelena. „Narrative, Ontological Security, and Foreign Policy Change“. *Foreign Policy Analysis*. Oxford: Oxford University Press. 12(4), 2016, 610-627.
24. Wertsch, James. „The Narrative Organization of Collective Memory“. *Ethos: Journal of the Society of Psychological Anthropology*. Berkley: University of California Press. 36, 2008, 120-135.
25. Zadora, Anna. „Textbook Narratives and Patriotism in Belarus“. Kn. Charis Psaltis, Mario Carretero, Sabina Čehajic-Clancy (sud.). *History Education and Conflict Transformation*. Cham: Springer Nature, 2017, 257-276.
26. Бобков, Игорь. „Этика пограничья: транскulturность как белорусский опыт“. *Перекрестки..* Nr. 3-4, 2005, 127-136. https://en.ehu.lt/wp-content/uploads/2017/11/CrossRoad_3-4_2005.pdf, (žiūrėta 2021 m. gruodžio 2d.).
27. Можейко Вадим, „Мягкая белорусизация. Как Минск стремится обособиться от Москвы“. *Republic*, 2018, <https://republic.ru/posts/90298>, (žiūrėta 2022 m. kovo 23 d.).
28. „Baltarusijos Respublikos informacinio saugumo pagrindų“ projektas. <https://bit.ly/3sELguB>, (žiūrėta 2022 m. kovo 11 d.).

Šaltinių sąrašas

1. Cichanouskaja, Svetlana (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская: Вчера мы встретились с Марией и Вероникой“, 2020 m. rugsėjo 6 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/106>.
2. Cichanouskaja, Svetlana (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская – об итогах марша в честь Народного Ультиматума“, 2020 m. spalio 25 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/344>.
3. Cichanouskaja, Svetlana (@tsikhanouskaya), „Светлана Тихановская объявила сотрудникам силовых структур дедлайн перехода на сторону народа“, 2020 m. spalio 20 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/290>.

4. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Светлана Тихановская о встрече Путина с Лукашенко“ Telegram įrašas, 2020 metų rugsėjo 14 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/127>.
5. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Светлана Тихановская поддержала всех, кто выйдет сегодня на марш“, 2020 m. lapkričio 1 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/373>.
6. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Светлана Тихановская поздравляет белорусов с Днем Победы“, 2021 m. gegužės 9 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/1177>.
7. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Падчас працоўнага візіту ў Бельгію Святлана Ціханоўская ў Антвэрпэне сустрэлася з беларусамі Бельгіі“, 2021 m. gruodžio 14 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/2118>.
8. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Светлана Тихановская выступила на открытии конференции белорусов мира“, 2021 m. rugsėjo 24 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/1876>.
9. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Тихановская и Меркель обсудили кризис на границе Беларуси и ЕС“, 2021 m. lapkričio 22 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/2050>.
10. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „МВД Литвы рассказало Тихановской, сколько белорусов вынужденно уехали в Литву за год“, 2021 m. rugpjūčio 20 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/1746>.
11. Cichanouskaja, Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Тихановская – о новых санкциях против режима: Великобритания, Канада и США объединили усилия для помощи Беларуси, как сами белорусы – год назад“, 2021 m. rugpjūčio 9 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/1701>.
12. Cichanouskaja Svetlana ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Учора на пікеце ў Воршы Ціханоўская павітала ўсіх на роднай мове.“, 2020 m. liepos 26 d. <https://t.me/tsikhanouskaya/35>.
13. Cichanouskaja, Svetlana, ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Светлана Тихановская подвела итоги второго дня забастовки“, 2020 m. spalio 27 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/356>.
14. Cichanouskaja, Svetlana, ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „Я поздравляю всех с еще одним воскресеньем свободы.“, 2020 m. rugsėjo 13 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/124>.
15. Cichanouskaja, Svetlana, ([@tsikhanouskaya](https://t.me/tsikhanouskaya)), „«Мы павінны знайсці спосабы падтрымаць нашых прадпрымальнікаў»“, 2021 m. spalio 27 d. <https://t.me/tsikhanouskaya/1959>.

16. Latuška, Pavelas (@latushka), „Амаль 10 месяцаў таму, упершыню за 26 гадоў, нацыя адчула, што такое звацца беларусамі.“, 2020 m. rugšėjo 4 d., <https://t.me/latushka/55>.
17. Latuška, Pavelas (@latushka), „Беларусы Польшы і Літвы падтрыжалі прызыв НАУ і вышлі на пікеты за непрызнанне дыктатора і яго праваўраўства!“, 2021 m. rugšėjo 30 d., <https://t.me/latushka/1287>
18. Latuška, Pavelas (@latushka), „Дыктатор не толькі адкрыў граніцу для нелегальных мігрантаў, но і даў указанне аблегчыць іх праезд у ЕС“, 2021 m. liepos 1 d., <https://t.me/latushka/1022>.
19. Latuška, Pavelas (@latushka), „Зварот Паўла Латушкі напярэдадні Нядзельнага Маршу“, 2020 m. gruodžio 5 d., <https://t.me/latushka/319>.
20. Latuška, Pavelas (@latushka), „Не толькі знешняя, но і знутранняя палітыка Лукашэнка перажывае поўны крах.“, 2020 m. lapkričio 20 d., <https://t.me/latushka/287>.
21. Latuška, Pavelas (@latushka), „Павел Латушко о визите в Минск Министра иностранных дел РФ Сергея Лаврова“, 2020 metų lapkričio 26 d., <https://t.me/latushka/300>.
22. Latuška, Pavelas (@latushka), „Павел Латушко провёл встречу в онлайн-формате с бывшим премьер-министром Литвы“, 2021 m. gruodžio 7 d., <https://t.me/latushka/1433>.
23. Latuška, Pavelas (@latushka), „Центральный аппарат Следственного комитета идёт на раскол“, 2020 m. lapkričio 4 d., <https://t.me/latushka/255>.
24. Latuška, Pavelas (@latushka), „«Что я могу сделать для нашей победы?». Обращение демократических сил к беларусам“, 2021 rugpjūčio 17 d., <https://t.me/latushka/1171>.
25. Latuška, Pavelas (@latushka), „Международный день солидарности с гражданским обществом Беларуси“, 2021 m. rugpjūčio 4 d., <https://t.me/latushka/1128>.
26. „Adress by President of the Russian Federation“, Официальный интернет-портал Президента Республики России, 2014 m. kovo 18 d. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>, (žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.).
27. „Belarusian Prezident Says Crimean Annexation 'Bad Precedent““, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2014 m. kovo 23 d., <https://www.rferl.org/a/belarus-lukashenka-crimea-precedent/25306914.html>, (žiūrėta 2022 m. kovo 27 d.).

28. „Бабарыка: Апошні раз я хадзіў на выбары ў 1994 — галасаваў за Шушкевіча“, *Наша Ніва*, 2020 м. gegužės 12 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251613>, (žiūrėta 2022 balandžio 12 d.).
29. „Бабарыка: Мы не народзец, мы — народ“, *Наша Ніва*, <https://nashaniva.com/?c=ar&i=252911>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 20 d.)
30. „Бабарыку заблакавалі выбарчы фонд са 100 тысячамі рублёў“, *Наша Ніва*, 2020 birželio 17 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=253731>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 12 d.).
31. „Віктар Бабарыка ініцыюе правядзенне агульнанацыянальнага рэферэндуму па змене Канстытуцыі“, *Наша Ніва*, 2020 м. birželio 7 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=253879>, (2022 м. balandžio 22 d.).
32. „Вручение государственных наград и генеральских погон“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. lapkričio 5 d., <https://bit.ly/3sESyhX>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 19 d.).
33. „Вручение государственных наград“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 2 d., <https://president.gov.by/ru/events/vruchenie-gosudarstvennyh-nagrada>, (žiūrėta 2022 balandžio 26 d.).
34. „Вручение государственных наград“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 2 d., <https://president.gov.by/ru/events/vruchenie-gosudarstvennyh-nagrada-1625210859>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 26 d.),
35. „Встреча с Председателем Правительства России Михаилом Мишустиным“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 17 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-pravitelstva-rossii-mihailom-mishustinym>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 23 d.).
36. „Встреча с Председателем Правительства России Михаилом Мишустиным“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 17 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-pravitelstva-rossii-mihailom-mishustinym-1599140992>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 23 d.).
37. „Встреча с Председателем Совета Федерации Федерального собрания России Валентиной Матвиенко“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. kovo 5 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-soveta-federatsii-federalnogo-sobranija-rossii-valentinoj-matvienko-23179>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 16 d.)

38. „Встреча с Председателем ФПБ Михаилом Ордой“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. sausio 20 d., <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsdatelem-fpb-mixailom-ordoj-22893>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 14 d.).
39. „Выступление на торжественном собрании ко Дню Независимости Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 2 d., <https://bit.ly/315Ygp1>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d.).
40. „Дзясяткі тысяч пратэстоўцаў дайшлі да плошчы Незалежнасці. Яны патрабуюць: «Трыбунал!»“, *Наша Ніва*, 2020 м. rugpjūčio 16 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=257220>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d.).
41. „Доклад об обстановке на Государственной границе Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2021 м. rugsėjo 27 d., <https://president.gov.by/ru/events/doklad-ob-obstanovke-na-gosudarstvennoy-granice-belarusi>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d.).
42. „Интервью политическим обозревателям Беларуси и зарубежья“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. lapkričio 13 d., <https://president.gov.by/ru/events/intervyu-politicheskim-obozrevatelyam-belarusi-i-zarubezhya>, (žiūrėta 2022 d. balandžio 22 d.).
43. „Интервью телерадиокомпании "Мир"“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. balandžio 2 d., <https://president.gov.by/ru/events/intervju-teleradiokompanii-mir-23326>, (žiūrėta 2022 m. kovo 31 d.).
44. „Лукашенко: я буду защищать свою страну, чего бы это ни стоило“, *BelTA*, 2021 sausio 29 d., <https://bit.ly/3N8RTNC>, (žiūrėta 2022 d. balandžio 20 d.).
45. „Марыя Калеснікава пра мову, гвалт, шопінг утрох і парады Алексіевіч“, *Наша Ніва*, 2020 м. rugpjūčio 4 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=256461>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d.).
46. „Мемориальный комплекс "Брестская крепость-герой" удостоен ордена Франциска Скорины“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2021 rugsėjo 22 d., <https://president.gov.by/ru/events/memorialnyy-kompleks-brestskaya-krepost-geroy-udostoen-ordena-franciska-skoriny>, (žiūrėta 2022 м. rugsėjo 22 d.).
47. „Открытие мемориального комплекса памяти сожженных деревень Могилевской области“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2022 м. birželio 2 d., <https://president.gov.by/ru/media/details/otkrytie-memorialnogo-kompleksa-pamyati-sozhzhennyh-dereven-mogilevskoy-oblasti>, (žiūrėta 2022 м. balandžio 24 d.).

48. „Павел Латушко и Игорь Лещеня лишены дипломатического ранга, Василий Маркович освобожден от должности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. rugsėjo 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/pavel-latushko-i-igor-leshchenya-lisheny-diplomaticeskogo-ranga-vasilij-markovich-osvobozhden-ot-dolzhnosti>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d.).
49. „Поздравительные послания по случаю 75-летия Великой Победы“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. gegužės 9 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravitelnye-poslaniya-po-sluchayu-75-letiya-velikoy-pobedy>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d.).
50. „Поздравление Белорусской республиканской пионерской организации“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. rugsėjo 13 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-belorusskoy-respublikanskoy-pionerskoy-organizacii>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 27 d.).
51. „Поздравление Президенту Литвы Гитанасу Науседе“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 vasario 16 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-litvy-gitanasu-nausede-23048> (žiūrėta 2022 balandžio 14 d.).
52. „Поздравление Президенту России Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. spalio 7 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossii-vladimiru-putinu-1601993671>, (žiūrėta 2022 balandžio 26 d.).
53. „Поздравление Президенту России Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. liepos 2 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossii-vladimiru-putinu>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 16d.).
54. „Поздравление Президенту Российской Федерации Владимиру Путину“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. birželio 12 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-prezidentu-rossiyskoy-federacii-vladimiru-putinu>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d.).
55. „Поздравление с Днем защитников Отечества и Вооруженных Сил Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 м. vasario 22 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-s-dnem-zaschitnikov-otechestva-i-vooruzhennyx-sil-belarusi-23100>, (žiūrėta 2022 m. kovo 29 d.).

56. „Поздравление с Днем пограничника“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. gegužės 28 d., <https://president.gov.by/ru/events/pozdravlenie-s-dnem-pogranichnika>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d.).
57. „Посещение Белорусской атомной электростанции“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 lapkričio 7 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-belorusskoy-atomnoy-elektrostantsii>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 30 d.).
58. „Посещение ОАО "Гомсельмаш“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. lapkričio 20 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-oao-gomselmash>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 28 d.)
59. „Посещение РНПЦ детской онкологии, гематологии и иммунологии“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 gruodžio 31 d., <https://president.gov.by/ru/events/poseshchenie-rnpc-detskoy-onkologii-gematologii-i-immunologii>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 27 d.).
60. „Приветствие делегатам и участникам XIV съезда Белорусского союза журналистов“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. lapkričio 25 d., <https://bit.ly/37LakZK>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d.).
61. „Прэс-канферэнцыя трыумвірату: асноўныя пункты“, *Наша Ніва*, 2020 liepos 17 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255462> (žiūrėta 2022 balandžio 13 d.)
62. „Рабочая поездка в Гомельскую область“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 vasario 14 d., <https://bit.ly/3wiYj60>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d.),
63. „Рабочая поездка в Шклов“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. sausio 24 d. <https://president.gov.by/ru/events/rabochaja-poezdka-v-shklov-22931> (žiūrėta 2022 balandžio 18 d.)
64. „Совещание в Центре стратегического управления в Министерстве обороны Беларуси“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 rugpjūčio 15 d., <https://bit.ly/3144yp8>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d.).
65. „Святлана Ціханоўская сабрала мітынг у Рэчыцы нягледзячы на дождж ФОТА“, *Наша Ніва*, 2020 liepos 26 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255958>, (žiūrėta 2022 balandžio 23 d.).
66. „Святлана Ціханоўская: Мне замежныя лідары забаранілі казаць, што я «проста слабая жанчына»“, *Наша Ніва*, 2020 m. gruodžio 14 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=265223>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 6 d.).

67. „Совещание о мерах поддержки реального сектора экономики со стороны банковской системы“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. birželio 19 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-o-merah-podderzhki-realnogo-sektora-ekonomiki-so-storony-bankovskoy-sistemy>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 15 d.).
68. „Совещание об обеспечении эффективной работы топливно-энергетического комплекса“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 vasario 6d., <https://bit.ly/39m23fi>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 13 d.).
69. „Совещание по актуальным вопросам внешней политики“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. lapkričio 17 d., <https://bit.ly/3LcgOyj>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d.).
70. „Совещание по актуальным вопросам“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. rugpjūčio 12 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-aktualnym-voprosam>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d.).
71. „Совещание по вопросам повышения эффективности реализации нефтепродуктов на экспорт“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 sausio 21 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshanie-po-voprosam-povysheniya-effektivnosti-realizatsii-nefteproduktov-na-eksport-22902>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 16 d.).
72. „Совещание по развитию важнейших организаций Министерства промышленности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. rugpjūčio 27 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-razvitiyu-vazhneyshih-organizacij-ministerstva-promyshlennosti>, (žiūrėta 2022 m. kovo 29 d.).
73. „Совещание с членами Совета безопасности“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. rugpjūčio 14 d., <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-s-chlenami-soveta-bezopasnosti-1597421750>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 21 d.).
74. „Усход Беларусі скандуе «Жыве Беларусь!». Жлобін эйфарычна сустрэў «Анэлаў Чарлі» ВІДЭА“, *Наша Ніва*, 2020 m. liepos 26 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255946>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d.).
75. „Участие в голосовании на выборах Президента Республики Беларусь“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. rugpjūčio 9 d., <https://president.gov.by/ru/events/uchastie-v-golosovanii-na-vyborah-prezidenta-respubliki-belarus>, (2022 m. balandžio 26 d.).

76. „Участие в республиканском субботнике“, *Портал Президента Республики Беларусь*, 2020 m. balandžio 25d., <https://president.gov.by/ru/events/uchastie-v-respublikanskom-subbotnike-23493>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 19 d.).
77. „Ціханоўская: Радуюся, калі чую, як моладзь гаворыць па-беларуску. Трэба больш беларускамоўных школ“, *Наша Ніва*, 2020 m. liepos 20 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=255638>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 12 d.).
78. „Ціханоўская запісала навагодні тэлеварот у атачэнні грамадскіх лідараў: «Наша перамога — гэта пытанне нашай рашучасці»“, *Наша Ніва*, 2021 m. gruodžio 31 d. <https://nashaniva.com/?c=ar&i=282499>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 11 d.).
79. „«Часта пытаюць: «Чаму вы ўжо не здасцеся?» Я адказваю: «Проста не маем права». Гутарым са Святланай Ціханоўскай напярэдадні Нобеля“, *Наша Ніва*, 2021 m. spalio 8 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=278932>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 9 d.).
80. „«Я хачу рабіць тое, што я раблю лепш за ўсіх». Правілы жыцця Віктара Бабарыкі“, *Наша Ніва*, 2020 gegužės 13 d., <https://nashaniva.com/?c=ar&i=251637>, (žiūrėta 2022 m. balandžio 20 d.).

Summary

Narrative of the Belarusian Regime in Response to the Political Crisis in 2020

The paper contains analysis of the Belarusian regime narrative changes in response to the political crisis in 2020. The political crisis in Belarus started in 2020 when the agitation of Belarusian presidential candidates began. The Belarusian regime began to repress the demonstrations of the opposition and protesters through violence and political decisions. After a while Belarusian opposition protest decreased and Alexander Lukashenko still rules the country. Using theory of narratives and Philipp Mayring content analysis model, this paper aims to reveal the changes of Belarusian regime narrative and why they happened.

Narrative theory states that narratives are stories that are recognizable to the public. They are an important part of every state because they make sense of existing identities and states. Combining certain facts in narrative constructs world that society sees and reality they know. The theory states that narratives are variable and parts of them can be activated or deactivated. Narratives are modified to justify made decisions. For this reason, politicians manipulate narratives to achieve their goals.

Using this theoretical approach analysis is made and additional context is provided to show change of Belarusian regime narrative change and to better understand the opposition. Belarusian regime narrative changes are divided into two parts – before 2014 and from 2014 to 2020. The most important parts are related to Belarusian language and the historical nation basis.

The analysis identifies the main categories of narrative that emerge during political crisis of 2020. After a qualitative analysis of the content, four main categories of the regime's narrative were identified – „the brotherly nations“, the criminalization of the opposition, Lukashenko as the guarantor of Belarus existence and the Soviet past propagation. The story of the Second World War, which is well-known in the society, is being actively exploited in the above-mentioned categories, and it is being given new meaning and being adapted to today`s context. One of the examples is the fight against fascism, which adapted and now this fight meant violence against opposition forces. Belarusian regime also seeks to use the narrative to become closer to Russia and present it to the public as a positive step.

Furthermore, the issue of the Belarusian language, which was previously associated with the Belarusian identity, completely disappears from the regime`s public discourse, but Russian language did not take this place so it cannot be said that this is complete return to Lukashenko ruling start. The promotion of pro-Belarusian history is declining, it remains only fragmentary.

The Cultivation of pro-Soviet history is intensifying, it can be said that regime deactivated parts of the pro-Belarusian narrative but did not remove it from the narrative.

The Narrative of the Belarusian opposition can be called “New Belarus”, it reflects democratic values, nationalistic symbols associated with the history of the Grand Duchy of Lithuania, the story of World War II is reworked and protesters become the new heroes of Belarus.

The narrative of the new opposition was similar to the regime narrative which was used 2014-2020, except one category – opposition to Lukashenko. Partly it can be said that it made him attractive and familiar to the public. At the time regime had to change its narrative in order not to fight the same values, attitudes, but more research is needed to fully confirm these assumptions.

To sum up, the narrative used by the Belarusian regime since 2020 has justified violence against the opposition and made it similar to a fight against fascism. At the same time, it returns to fraternal relations with Russian, which is especially important knowing Putin`s influence on Lukashenko.